

Andreas Kangur
Noortelaagri pidamise õiguslikke aspekte

Tartu, 2008

SISSEJUHATUS JA MANITSUSED KASUTAJALE.....	4
MÕISTED	5
A. KAHJU ÕIGUSVASTASEST TEKITAMISEST TULENEV VASTUTUS JA SELLE VÄLTIMINE	7
ÜLDISED PÕHIMÕTTED	7
<i>Ettevaatamatu kahju tekitamine.....</i>	<i>9</i>
<i>Hoolsuse standard</i>	<i>9</i>
<i>Seaduse miinimumnõuete eiramine kui a priori hooletus</i>	<i>10</i>
<i>Põhjuslik seos ja selle olulisus.....</i>	<i>11</i>
<i>Tahtlik kahju tekitamine.....</i>	<i>12</i>
<i>Õigusvastasust välistavad asjaolud</i>	<i>12</i>
<i>Kannatanu oma risk ja teadlik riskeerimine</i>	<i>14</i>
LAAGRILISTE TEKITATUD KAHJU LAAGRILE: KES VASTUTAB?	15
LOOMAD LAAGRIS, VASTUTUS LOOMADE TEKITATUD KAHJU EEST	16
LAAGRILISE TEKITATUD KAHJU KOLMANDATELE ISIKUTELE - KES VASTUTAB?.....	17
LAAGRI VASTUTUS LAAGRILISTE ASJADE PURUNEMISE JA KAOTSIMINEKU EEST	18
KOMPROMISSLEPINGUST, TÕENDITE KOGUMISEST JA KOHTUVAIDLUSTEST	18
<i>Tõendite kogumine</i>	<i>19</i>
<i>Kohtuvaidlustest ja tsiviilnõuetest</i>	<i>19</i>
<i>Kompromisslepingust.....</i>	<i>20</i>
B. VÕITLUS KONTRABANDIGA	20
RELVAD	20
<i>Mis liiki relvad on lubatud ja kellele?.....</i>	<i>20</i>
<i>Kuidas relvi laagrist eemal pidada?</i>	<i>22</i>
<i>Kuidas toimida laagrisse toodud relvaga?</i>	<i>22</i>
ALKOHOL	23
<i>Alkoholi tarbimise, ostmise ja müümise piirangud</i>	<i>23</i>
<i>Alkoholijoobe tuvastamine.....</i>	<i>23</i>
<i>Kuidas alkoholi toomist laagrisse tõkestada?.....</i>	<i>24</i>
<i>Tegevus alkoholi leidmisel laagrilise juurest.....</i>	<i>24</i>
TUBAKAS	25
<i>Tubakatoodete tarbimise, ostmise ja müügi piirangud</i>	<i>25</i>
<i>Tubakatoodete laagrisse sattumise tõkestamine</i>	<i>25</i>
<i>Tegevus laagriliselt tubaka leidmisel.....</i>	<i>26</i>
NARKOOTIKUMID.....	26
<i>Millised on narkootikumid?</i>	<i>26</i>
<i>Millised narkootikumid ja kellele on lubatud?.....</i>	<i>26</i>
<i>Kuidas ära hoida narkootikumide sattumist laagrisse?.....</i>	<i>26</i>
<i>Tegevus narkojoobe kahtlusega laagrilise või narkootikumikahtlase aine avastamisel.....</i>	<i>27</i>
C. KORRA TAGAMISEKS VÕETAVATE MEETMETE ÕIGUSLIKKE ASPEKTE	28
LAAGRI LÄBIOTSIMINE	28
KES ON ÕIGUSTATUD LAAGRILISELE LAAGRISSE JÄRELE TULEMA JA KUIDAS SEDA KONTROLLIDA?	29
VÄGIVALDSE KORRARIKKUJA OHJELDAMINE	30
<i>Millised on hädakaitse piirid?</i>	<i>30</i>
VÕÕRASTE ISIKUTE LAAGRI TERRITOORIUMILT EEMALDAMINE VÕI KINNIPIDAMINE.....	31
LAAGRILISE KARISTAMISEST	32
D. LAAGRI PROGRAMMI KUJUNDAMISE ÕIGUSLIKKE ASPEKTE	33
VÕÕRAL MAAL VIIBIMINE; MILLISTEL TINGIMUSTEL LUBATUD?.....	33
FILMIDE JA TEGEVUSTE VALIKUST KARISTUSSEADUSTIKU SÄTETE VALGUSES	35

LAAGRILISTE TÖÖLERAKENDAMINE LAAGRI MAJANDUSTÖÖDEL	36
E. KIUSAMINE LAAGRIS JA SELLE VÄLTIMINE.....	37
KIUSAMISE ÕIGUSLIKUD TAGAJÄRJED LAAGRILE	38
PROBLEEM: TAGAKIUSAMINE ÕPETAVA KOOSSEISU POOLT	40
F. LAAGRILEPING: MIS SEAL KINDLASTI OLEMA PEAKS?	41

Sissejuhatus ja manitsused kasutajale

Ühiskonna õigusteadvuse kasv ja õigusliku regulatsiooni tiheduse suurenemine tähendab kõikidele vajadust hoolikalt oma tegevuse õiguslikud aspektid läbi kaaluda. Oma igapäevases tegevuses sõlmime eneselegi teadvustamata palju tehinguid, sattume õiguslikult reguleeritud suhetesse. Noortelaagrid ei ole ses mõttes mingi erand. Küll on aga selle "tegevusharu" õiguslike aspektidega seniajani väga vähe tegeletud.

Ometigi on noortelaagri pidamine õiguslikult keeruline tegevus, kus ehk rohkemgi kui teistel elualadel tuleb ilmsiks vajadus laveerida selle vahel, mis on "lõbus" ning mis on seadusega kooskõlas. Sestap peab noortelaagri pidaja teadma oma õigusi ja kohustusi, samuti seda, milline on tema tegutsemisruumis võimalik kaasnev vastutus.

Käesolev materjal on kokku pandud lähtuvalt sellest, millised küsimused on laagrijuhte paelunud aastatel 2006...2007 läbi viidud laagrijuhtide õiguslastel koolitustel. Käesolev materjal ei pretendeeri samas ammendavusele; samuti tuleb meele pidada, et nagu haigusi ravib professionaalne tohter ja iseravimisega võib kogemata hoopis asja hullemaks teha, on ka juriidilises sfääris professionaalsuse hindamiseks põhjust küllalt. Ehk teisisõnu – käesolev materjal ei asenda konkreetsel juhul ja konkreetse probleemi lahendamisel professionaali nõuannet; on ju tõesti kõik juhtumid oma eripäraga, mida tuleb silmas pidada nende lahendamisel. Samuti on kurikuulus Eesti õiguskorra kiire muutumine ning täna aktuaalne materjal võib seoses seadusemuudatustega või arengutega kohtupraktikas osutada oma detailides (ja mõnikord ka põhimõtetes) ebaõigeks juba homme. Käesoleva materjali koostamisel on aluseks võetud eesti õiguskorra sisu 2008. aasta 14. veebruarikuu seisuga.

Käesoleva materjali koostaja on tänulik TÜ üliõpilastele, kes olid suuresti abiks käesoleva materjali kokkupanekule – Anneli Soo, Teele Lember, Karina Kukkes, Evelina Gerjak ja Madis Vinni.

Loodetavasti on aga materjal siiski abiks laagrijuhtide teadlikkuse tõstmisel.

Andreas Kangur

Sõbrapäeval 2008,
Tartus

Mõisted

Juriidiline keel on ilma õigushariduseta lugejale harjumatu ning mõnedki sõnad on õigukeeles konkreetse tähendusega, mis võib tavakeelest erineda. Allpool on esitatud mõned mõisted, mille lahtiseletamisest käesoleva materjali lugejal kasu võiks olla.

isikud- jagunevad juriidilisteks ja füüsilisteks isikuteks. Füüsiline isik on inimene. Juriidiline isik saab olla kas eraõiguslik või avalik-õiguslik. Juriidiline isik on õiguslik fassaadfiksioon, mille võime tsiviilkäibes osaleda tuleneb seadusest ning mille peamiseks eesmärgiks on pakkuda võimalus füüsilistele isikutele tehinguid teha mitmekesi koos tegutsedes ning mitte kogu oma varaga tehingu eest vastutades. Eraõiguslik juriidiline isik on nt aktsiaselts, sihtasutus, osühing, mittetulundusühing. Oluline on see, et eraõiguslik juriidiline isik on loodud erahuvides. Avalik-õiguslik juriidiline isik on loodud avalikes huvides konkreetset tema kohta käiva seadusega. Avalik-õiguslik juriidiline isik on nt riik ja kohalik omavalitsus, aga ka nt Eesti Rahvusringhääling. Füüsiline isik ei ole kunagi samaaegselt juriidiline isik ning juriidiline isik ei saa olla füüsiline isik. Ka füüsilisest isikust ettevõtja on siiski füüsiline isik, st vastutab oma kohustuste eest kogu oma varaga.

asjad- on kehalised esemed, st nad eksisteerivad füüsiliselt, neid saab meeltega tajuda, nad on ruumiliselt piiritletud. Inimest ja tema kehaosaid asjadeks ei loeta. Ka loomi ei loeta asjadeks, kuid nende kohta kohaldatakse asjade kohta käivaid seaduse sätteid, kuid samuti arvestatakse ka loomakaitseseadusega. Asjade puhul on kõige olulisemaks liigituseks vallasasjad ja kinnisasjad. **Kinnisasjaks** on maatükk ja kõik see, mis on maaga püsivalt ühendatud (nt hooned). **Vallasasjad** on kõik ülejäänud asjad, nt autod, raamatud jpm. Selline liigitus on oluline, kuna vallas- ja kinnisasjadel on erinev õiguslik režiim-kinnisasjade (nt korteri) omandamine on hulga keerulisem kui näiteks raamatu omandamine, kinnisasjade kohta peetakse kinnistusraamatut.

eraõiguslik suhe on õiguslik suhe kahe (või enama) eraõigusliku isiku vahel. Nt Mari ostab Raulilt auto, Mari laenab Kadrilt raha. Eraõiguslikus suhtes on suhte kujundamise instrumendiks leping – üks pool ei saa isetahtsi teisele kohustusi panna, vaid mõlemad peavad õigussuhte tekkimiseks tulevase suhte tingimustega nõustuma. Kui tekib vaidlus (nt Mari ei anna Kadrile raha tagasi), siis lahendab vaidluse tsiviilkohus. **Avalik-õigusliku suhtega** on tegemist juhul, kui üheks suhte pooleks on avaliku võimu kandja, ning õiguse subjektid (Mari ja linnavalitsus) on alluvussuhtes, nt Mari taotleb linnavalitsuselt ehitusluba. Kui ehitusluba ei anta, ja Mari pole otsusega rahul, lahendatakse selline vaidlus halduskohtus. Avalik-õiguslik suhe võib olla ka kahe kohaliku omavalitsuse vahel (mõlemad suhte pooled on avaliku võimu kandjad) ning avalik-õigusliku isiku ja eraõigusliku isiku vahel võib olla ka eraõiguslik suhe (seda juhul, kui avalikku võimu omav osapool seda võimu suhtes ei kasuta, vaid käitub tavalise võrdväärse partnerina – näiteks ostetakse politseiametile arvuti). Õigussuhete liigitus on oluline sellepärast, et vaidluse tekkimisel lahendavad vaidlust erinevad institutsioonid (eelkõige muidugi kohtud). Samuti on eraõiguslikus suhtes eelduslikult lubatud need tegevused, mille kohta seaduses keelunorm puudub, samal ajal kui avalik-õiguslikus suhtes on avaliku võimu kandjal õigus oma võimu kasutada vaid juhul, kui selleks on talle seadusega otsesõnu volitus antud.

õigusvastane kahju tekitamine- kui üks isik (kahju tekitaja) on teisele isikule (kannatanule) õigusvastaselt kahju tekitanud, siis peab ta kahju hüvitama, st taastama võimalikult sellise olukorra, mis oleks olnud siis, kui kahju ei oleks tekkinud. Kahjuhüvitamine on eraõiguslik suhe ning seda lahendavad maakohtud. Kahju hüvitamiseks tuleb kannatanul esitada kohtusse hagiavaldus ning kahju tekitaja võib kannatanuga kokku leppida, kuidas kahju heastatakse. Kahjuhüvitamise asjades ei karistata kedagi, vaid kohustatakse vaid isikut heastama tema poolt tekitatud kahju.

Süütegu- on karistusseadustikus või muus seaduses (nt liiklusseaduses) sätestatud karistatav tegu. Süüteod jagunevad kuritegudeks ja väärtegudeks. Väärtegude eest on karistusena ette nähtud rahaträhv või arest, väärtegu on nt kiiruse ületamine või kinnitamata turvavööga sõitmine, samuti väheväärtusliku (kuni 1000 krooni) asja vargus. Kuritegude eest on ette nähtud rahaline karistus või vangistus. Kuriteod on nt vargus (kui asja väärtus ületab 1000 krooni piiri), röövimine, tapmine, kehaline väärkohtlemine jpm. Samuti on kuriteoks joobeseisundis auto juhtimine, kui isikut on selle eest juba karistatud (esmakordne joobes juhtimine on seega väärtegu). Süütegusid menetleb kriminaalkohus ning tegemist on avalik-õigusliku vaidlusega. Süüteo eest saab isikut karistada vaid siis, kui selline süütegu on seaduses otsesõnu defineeritud. Süüteoga ei pruugi reaalselt kahju kellelegi kaasneda ning süüteo toimepanija saab karistada normi vastu eksimise, mitte kahju tekitamise eest. Kui süüteoga tekitati ka kahju, on selle väljanõudmine tsiviilkohtus peetav eraldi vaidlus.

omand on isiku täielik võim asja üle. Omanik võib seega asja (nt autot) kasutada, ja käsutada (pantida, kinkida, müüa, vahetada, rentida, hävitada). **Valdus** on tegelik võim asja üle, valdaja ei pruugi olla omanik. Valdus võib olla seaduslik (nt Mari üürib korterit Kadri käest, nende vahel on üürileping, mis annab Marile seadusliku aluse korteri valdamiseks) või ebaseaduslik (Mari asub elama Kadri korterisse, kui Kadri ise on välismaal, nende vahel ei ole selle kohta mingit kokkulepet, seaduslik alus valdamiseks puudub, kuid teatud aja jooksul valdab Mari korterit). Selles mõttes on valdus faktiline seisund ja omand peamiselt õiguslik konstruktsioon. Valdaja õigused asja suhtes sõltuvad sellest, millise õigusliku suhte alusel ta asja valdajaks on. Näiteks üürnikul ei ole õigust oma kasutuses olevat korterit kinkida või pantida.

Teovõime on võime iseseisvalt teha kehtivad tehinguid. Täielik teovõime on täisealistel isikutel (kes on saanud 18 aastaseks). Alaealistel ja isikutel, kes ei suuda oma tegudest aru saada või neid juhtida nt vaimuhaiguse tõttu, on piiratud teovõime, mis tähendab seda, et nemad kehtivaid tehinguid üldjuhul teha ei saa, st nende tehtud tehingud on tühiised – kehtetud algusest peale. Piiratud teovõimega isikute nimel teevad tehinguid ja õigustoiminguid nende esindajad (nt alaealise seadusjärgseteks esindajateks on tema vanemad). **Õigusvõime** on võime omada tsiviilõigusi ja kanda tsiviilkohustusi. See võime algab inimese sündimisega ja lõpeb surmaga. Eraõigusliku jur isiku õigusvõime tekib vastavasse registrisse kandmisega (nt kantakse AS äriregistrisse), avalik-õigusliku jur isiku õigusvõime tekib seaduses sätestatud ajast. Juriidiline isik võib omada kõiki tsiviilõigusi ja –kohustusi, va neid, mis on omased vaid inimesele (nt ei saa juriidiline isik abielluda). **Otsusevõime** on isiku võime õigesti hinnata seda, kuidas tehing mõjutab tema huve. Kui isikul oli vaimutegevuse ajutine häire, siis ei saanud ta õigesti tehingu mõju

oma huvidele hinnata (nt sõlmis Karen sellises seisundis enda jaoks kahjuliku tehingu, kus ta nõustus maksma vana Audi eest 200 tuhat krooni), on sellise tehing tühine.

Esindus on esindaja tegevus esindusõiguse raames, mille tagajärjel ta tekitab, muudab või lõpetab õigussuhteid esindatava ja kolmanda isiku vahel. See tähendab, et alati ei pea tehinguid ise tegema, vaid neid võib teha ka esindaja kaudu. On kahte liiki esindust-seadusjärgne (esindaja esindusõigus tuleneb seadusest, nt vanemad on oma laste seaduslikud esindajad) ja tehinguline esindus (sel juhul antakse esindusõigus esindatava poolt, nt Mari volitab Kadrit arvutit ostma). Tehingulist esindust nimetatakse ka **volituseks**. **Volikiri** on volituse kirjalik väljendus, dokument. Volitus on seevastu laiem mõiste.

Varaline kahju on otsene varaline kahju ja saamata jäänud tulu. Otsene varaline kahju on nt kaotsiläinud või hävinud vara väärtus (lõhutud aken) või see summa, mille võrra vara väärtus vähenes. Saamata jäänud tulu on kasu, mida isik oleks tõenäoliselt saanud, kuid mis tal kahju tekitanud tegevuse tõttu saamata jäi (nt Rein on tellinud oma kaupluses remondi, mis peaks valmis saama ühe nädala pärast, remondimeestel läheb aga kuu aega, seega ei saa Reinu pood oodatust kauem töötada ja vastavalt ei saa Rein ka kasumit.) **Mittevaraline kahju** on kahjustatud isiku füüsiline ja hingeline valu (mitte aga ravikulud – need oleks varalise kahju alla kuuluvad) ning kannatused (erutus, šokk).

Allikad:

Tsiviilseadustiku üldosa seadus, §-d 7-13, 2.ptk, §-d 48-54, 84, 8.ptk
Asjaõigusseadus, §-d 32-34, 68
Võlaõigusseadus, § 128, 53. ptk
Karistusseadustik, § 3

A. Kahju õigusvastasest tekitamisest tulenev vastutus ja selle vältimine

Üldised põhimõtted

Kahju tekitamisega tekib eraõiguslike subjektide vahel võlasuhe: kahju tekitaja võlgneb kannatanule kahju hüvitamise. Kahju hüvitamise eesmärgiks on panna kannatanu võimalikult sarnasesse olukorda selle olukorraga, kus ta oleks olnud, kui kahju ei oleks tekkinud. Võlasuhteid reguleerib Võlaõigusseadus. Kahju võib tekkida lepingu rikkumise tõttu, siis on see lepinguline võlasuhe ja tuleb lähtuda lepingulise kahju hüvitamise kohta sätestatust. Kui kahju on tekitatud muud moodi, kui lepingu sätet rikkudes, siis tekib lepinguväline võlasuhe, mille kohta on lisaks eriregulatsioon Võlaõigusseaduse viimastes peatükkides.

Lepinguväline võlasuhe tekib muuhulgas kahju õigusvastasest tekitamisest. Vastavalt Võlaõigusseaduse ptk 53 peab isik, kes on teisele isikule õigusvastaselt kahju tekitanud, selle kahju hüvitama, kui ta on kahju tekitamises süüdi või vastutab kahju tekitamise eest vastavalt seadusele.

Kahju võib olla tekitatud teoga või tegevusetusega. Tegevusetuse puhul on oluline, et kahju tekitajal oli kohustus tegutseda. Laagrite puhul on olemas õigusaktidest tulenev kohustus tagada ohutu keskkond. (Vt nt Sotsiaalministri 29.04.2002 määrus nr.69 jõust.12.05.2002) Üldtunnustatud on ka põhimõte, et kui isiku tegevuse tõttu on tekkinud oht teise isiku elule, tervisele või varale, siis on ohu tekitanud isik kohustatud tegema lepinguväliselt kõik võimaliku ohtu sattunud isikute kaitseks. (T. Tampuu, artikkel Juridica II/2003)

Õigusvastane on selline kahju, mis on tekitatud:

- 1) kannatanu surma põhjustamisega;
- 2) kannatanule kehavigastuse või tervisekahjustuse tekitamisega;
- 3) kannatanult vabaduse võtmisega;
- 4) kannatanu isikliku õiguse rikkumisega;
- 5) kannatanu omandi või sellega sarnase õiguse või valduse rikkumisega;
- 6) isiku majandus- või kutsetegevusse sekkumisega;
- 7) seadusest tulenevat kohustust rikkuva käitumisega;
- 8) heade kommete vastase tahtliku käitumisega.

Laagrite puhul käiksid siia alla näiteks juhtumid, kus laagris toimunud õnnetus on lõppenud surmaga või kehavigastusega või laagrilise vara hävimise või rikkumisega või laagriliselt vabaduse võtmisega. Isikliku õiguse rikkumisega võib olla tegemist näiteks siis, kui laager sekkub lapse eraellu (näiteks kirjavahetuse salajane läbilugemine – see on ka kriminaalkorras karistatav) või teotab kuidagi lapse au (näiteks laagrikasvataja levitab laagrilise kojhta alusetuid kuulujutte).

Kui laagri ja lapsevanema vahel sõlmitud lepingus sisaldub laagri kohustus, mille eesmärgiks on sellise kahju ära hoidmine (näiteks, et laager vastutab lapse asjade säilimise eest) siis ei saa selle kahju hüvitamist kahju õigusvastase tekitamise sätete järgi nõuda. Samas, kui õigusvastane kahju seisnes surma, kehavigastuse või tervisekahjustuse tekitamises ja kohustus lapse elu ja tervist kaitsta sisaldus lepingus, siis vastutab laager ka kahju õigusvastase tekitamise sätete alusel, lisaks lepingu rikkumise sätetele.

Kui kahju tekkis seetõttu, et laagritöötaja oli hooletu, vastutab selle eest üldjuhul siiski laager. Seaduse järgi vastutab isik (laager) teise isiku (töötaja/kasvataja vms) poolt õigusvastaselt tekitatud kahju eest nagu enda poolt tekitatud kahju eest, kui ta kasutab seda isikut (töötajat) pidevalt oma majandustegevuses ja kahju tekitamine toimus selle majandustegevusega seoses.

Loomulikult on kahju hüvitamise nõudmiseks vajalik ka reaalse kahju olemasolu. See aga ei tähenda ainult rahasummat või käegakatsutavat-silmaga nähtavat kahju, vaid võib olla ka moraalne kahju. Mittevaraline (moraalne) kahju hõlmab eelkõige kannatanud isiku füüsilist ja hingelist valu ning kannatusi. Tuleb märkida, et varalise kahju hulka kuulub ka saamata jäänud tulu. Loomulikult on mittevaralise kahju suurust raske hinnata, see aga ei kaitse laagrit nõuete eest: hagi võib kohtusse esitada ka näiteks kahju suurust märkimata, paludes kohtul määrata õiglane hüvitis. Eesti kohtud, tõsi, mõistavad

mittevaralise kahju eest reeglina välja suhteliselt väikesi hüvitisi või ei tunnista mittevaralise kahju tekkimist üldse.

Kahju hüvitamise nõudmiseks ei piisa aga ainult sellest, et kahju on tekkinud. Vajalik on ka, et laager oleks kahju tekkimises süüdi. Süü tähendab, et kahju on tekkinud laagri hooletuse, raske hooletuse või tahtluse tõttu. Hooletus on käibes vajaliku hoole järgimata jätmine. Raske hooletus on käibes vajaliku hoole olulisel määral järgimata jätmine. Tahtlus on õigusvastase tagajärje soovimine. Süü puhul tuleb tähele panna, et kui kahju õigusvastasest tekitamisest tulenev nõue laagri vastu esitatakse ja tegu (või tegevusetus), kahju ja õigusvastasus on tõendatud, siis peab laager tõendama süü puudumist. St hagi esitaja ei pea tõendama, et laager käitus hooletult või tahtlikult, laager peab tõendama, et see nii polnud. (T. Tampuu, artikkel Juridica II/2003)

Allikad: Võlaõigusseadus

Ettevaatamatu kahju tekitamine

Ettevaatamatus on karistusõiguslik termin, mis eraõiguses peaks hõlmama hooletust ja rasket hooletust. Karistusõiguses on üldiselt karistatavad tahtlikud teod, aga teatud juhtudel sätestab seadus vastutuse ka ettevaatamatu teo eest. Üks sellistest juhtudest on näiteks raske tervisekahjustuse tekitamine ettevaatamatusest.

Nagu eespool mainitud, on hooletus ja raske hooletus süü vormid. Loetakse, et raske hooletus on hooletuse alaliik. Süü vormid omavad tähtsust näiteks siis, kui on vaja määrata kahjuhüvitise suurus mittevaralise kahju puhul. Vastutust kui sellist nad kahju õigusvastase tekitamise puhul ei mõjuta.

Hooletus on käibes vajaliku hoole järgimata jätmine. Hooletuse tuvastamiseks tuleb küsida, mida oleks olnud mõistlik isikult sellises olukorras nõuda, et ta ei oleks kahju põhjustanud. (T. Tampuu, artikkel Juridica II/2003) Seega on kahju tekitamine hooletusest toimunud juhul, kui isik on teinud midagi või on jätnud midagi tegemata, samas kui mõistlikult võttes ei oleks ta seda teha tohtinud või oleks pidanud tegema. Näiteks on sellise olukorraga tegemist juhul, kui laagri juhtkond jätab järgimata tervisekaitsenõuded toitlustamisel, ükskõik kas teadmatusest või lootusest, et „ehk midagi ei juhtu“.

Allikad: Karistusseadustik, Võlaõigusseadus

Hoolsuse standard

Hoolsuse standard on üldine põhimõte, mis näitab, millist käitumist saab veel lugeda käibes vajalikku hoolt rakendavaks käitumiseks.

Seda, kas käitumine vastas üldisele hoolsuse standardile, saab muuhulgas teha kindlaks järgmiste küsimuste abil:

- 1) Kas mõistlik isik samas olukorras oleks pidanud kahju saabumist võimalikuks ja kui tõsiseks ta oleks tekkivat ohtu pidanud?
- 2) Kas mõistliku isiku arvates oli olemas kohustus teatud viisil käituda ja kas tema arvates esines asjaolusid, mis välistaks teo/tegevusetuse õigusvastasuse?
- 3) Kas kahju oleks saanud ära hoida mõistlike kulude abil?
- 4) Kas kahju tekitaja järgis ohutuseeskirju?

(T. Tampuu, artikkel Juridica II/2003)

Laagrite jaoks omab kindlasti eelkõige tähtsust viimane küsimus. Sellisel aluselt tekkinud hooletust saab alati ennetavalt ära hoida, järgides täpselt seaduste ohutusnõudeid. Samas ei saa aga isik igal juhul vabaneda vastutusest väitega, et seaduses sätestatud miinimumnõue oli täidetud, kuna hoolsusnõue võib siiski olla sellest kõrgem, tulenevalt nt sellest, et keskmine mõistlik isik samas olukorras ei oleks pelgalt seaduses minimaalselt nõutavat piisavaks pidanud. (T. Tampuu, artikkel Juridica II/2003)

Seaduse miinimumnõuete eiramine kui a priori hooletus

Eelnevast tulenevalt võib öelda, et seaduses minimaalselt nõutavate ohutusmeetmete täitmata jätmine on *a priori* ehk ilma kahtluseta hooletus.

Õigusaktidega on kehtestatud mitmesuguseid ohutusnõudeid, mida laagrid peavad jälgima. Järgnevalt näitlik loetelu.

Esiteks näiteks nõuded noortelaagri tervisekaitsele ja noorte tervises seisundile ning vastavale tõendile. Need nõuded võib leida sotsiaalministri 23. novembri 1999. a määrusest nr 70 (<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=26110>) Selles sisalduvad nõuded kehtivad laagrite sisustuse, maa-ala, personali, laagrisse lubatava noore tervisliku seisundi ning laagrisse lubatava noore arstitõendi vormi kohta. Personali osas on siin näidatud, mitu mingit töötajat peab mingi laste arvu kohta vähemalt olema (näiteks vähemalt üks kasvataja 15 noore kohta).

Samuti võib vajalike ohutusmeetmete alla lugeda nõuded noortelaagri juhataja ja kasvataja kvalifikatsiooninõudeid, mis on sätestatud Haridus- ja teadusministri 13. septembri 2004. a määrusega nr 51 (<http://wlex.lc.ee/wlex.cgi?do=show&url=https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id%3d802055>) Näiteks peavad need isikud olema läbinud eksami, mille üheks teemaks on turvalisus laagris.

Juhul, kui laager teostab toitlustamist ise, mitte teise ettevõtte (alltöövõtja) kaudu, on laagril kohustus järgida toidu käitlemisele kehtestatud nõudeid. Eestis on toidu käitlemise nõuete raamaktiks Toiduseadus

(<http://wlex.lc.ee/wlex.cgi?do=show&url=https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id%3d12817050#x4>)

Kuna see seadus on vastu võetud EL õiguse alusel, siis on seal palju viitamisi. Selleks, et seadusest aru saada, peaks vaatama ka Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust nr 178/2002

(<http://www.legaltext.ee/en/andmebaas/tekst.asp?loc=text&dok=T60879&keel=et&pg=1&ptyyp=AT&tyyp=T&query=15>)

Selles osas, mis ei ole noortelaagrite jaoks eraldi määrusega (karmimate nõuetega) reguleeritud, kehtivad noortelaagri kohta majandus- ja kommunikatsiooniministri 19. oktoobri 2005. a määrmus nr 128 kehtestatud nõuded puhkekülale ja –laagritele.

(<http://wlex.lc.ee/wlex.cgi?do=show&url=https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id%3d951667#x7>)

Tuleohutuse nõuded on sätestatud siseministri 8. septembri 2000. a määrusega nr 55 „Tuleohutuse üldnõuded“.

<http://wlex.lc.ee/wlex.cgi?do=show&url=https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id%3d788101>

Allikad: Sotsiaalministri 23. novembri 1999. a määrus nr 70, Haridus- ja teadusministri 13. septembri 2004. a määrus nr 51, Toiduseadus, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus nr 178/2002, Majandus- ja kommunikatsiooniministri 19. oktoobri 2005. a määrus nr 128, Siseministri 8. septembri 2000. a määrus nr 55

Põhjuslik seos ja selle olulisus

Vastutuse üks olulisi eeldusi on põhjuslik seos teo või tegevusetuse ja kahju vahel. Põhjusliku seose tuvastamiseks kasutatakse *conditio sine qua non* doktriini. Selle järgi peab tagajärjele eelnema põhjus, mis on tagajärje saabumise määravaks tingimuseks, st ilma selle põhjusega tagajärge ei saabuks. Kahju tekitamine peab olema tuvastatud selliselt, et saaks väita, et seda poleks tekkinud, kui isik oleks teo tegemata jätnud või vajaliku teo teinud. (M. Kingisepp, artikkel Juridica III/2003)

Juhul kui arvatavaks kahju tekitamise põhjuseks on mingi tegu (st mitte tegevusetus), siis kasutatakse nn elimineerimismeetodit. Selle käigus eemaldatakse hüpoteetiliselt kahju tekitanud tegu sündmuste jadast ja vaadatakse, kas kahju oleks siiski tekkinud. Näiteks kui väidetav kahju seisneb lapse eraelu rikkumises põhjendamatute läbiotsimistega tema isiklike asjade hulgas- sellisel juhul on ilmne, et ilma läbiotsimiste korraldamiseta ei oleks lapse eraelu rikkumine toimunud. (T. Tampuu, artikkel Juridica II/2003)

Juhul, kui arvatavaks kahju tekitamise põhjuseks on tegevusetus, kasutatakse nn asendamismeetodit. Selle käigus asetatakse mõtteliselt toimunud sündmuste jadasse tegu,

mille kahju tekitaja oleks kannatanu arvates pidanud tegema, ja vaadatakse, kas sellisel juhul oleks kahju tõenäoliselt ära jäänud. Näiteks kui laager on jätnud kontrollimata, kas haljastuses on kasutatud mürgiseid taimi ja laagris olev laps saab taime ekslikult söödavaks pidades mürgistuse, siis tuleks sündmuste ahelasse panna see, et laager kontrollib mürgiste taimede olemasolu ja nende leidmisel taimed eemaldab. Sellisel juhul võib eeldada, et mürgistust ei oleks tõenäoliselt toimunud. (T. Tampuu, artikkel Juridica II/2003)

Tahtlik kahju tekitamine

Tahtlus on süü raskeim vorm. Nagu eespool mainitud, on tahtlus õigusvastase tagajärje soovimine. Tahtlus võib olla otsene või kaudne: otsese tahtluse puhul tehakse tegu sellel eesmärgil, et õigusvastane tagajärg saabuks, kaudse tahtluse puhul tehakse tegu mingil muul eesmärgil, aga teades, et ühtlasi saabub ka õigusvastane tagajärg ja sellega leppides. Esimesel puhul võib konstrueerida kaasuse, kus laagri kasvataja mõnitab last teadlikult tema rassilise kuuluvuse tõttu, rääkides teistele lastele, et sellest rassist inimesed on rumalamad vms. Siis on tegemist tahtlikult õigusvastase kahju tekitamisega läbi isiklike õiguste rikkumise. Teisel puhul võib näiteks konstrueerida kaasuse, kus laagri nõudepesija on vaenujalal kokaga ja paneb toidu sisse ohtlikke aineid, et kokk lahti lastaks. Sellisel juhul möönab ta oma teo tagajärjena ka tervisekahjustuste tekkimist lastel. (T. Tampuu, artikkel Juridica II/2003)

Siinkohal tasuks üle korrata, et kui laager kasutab isikut pidevalt oma majandustegevuses, siis vastutab ta selle isiku tegevuse eest nagu enda tegevuse eest, kui see tegevus oli seoses laagri majandustegevusega. St, nimetatud juhtumite puhul omistatakse tegevus laagrile. See aga ei välista, et laager võiks omakorda minna nõudega töötaja vastu- töötaja tekitab sellise käitumisega ka laagrile õigusvastaselt kahju (aluseks võib näiteks võtta kahju tekkimise seetõttu, et töötaja käitus heade kommete vastaselt- tervisekahjustuse tekitamise või isikliku õiguse rikkumise eest saab kahjuhüvitist nõuda vaid see isik ise, ehk siis laagris olnud laps läbi ennast esindava lapsevanema.) Samuti võib töölepingutesse panna leppetrahvi maksmise kohustuse, kui töötaja tööandjale tahtliku teoga kahju tekitab (loetakse, et töölepingu puhul on mõistlik leppetrahvi suurus kuni kuus kuupalka).

Allikad: Võlaõigusseadus

Õigusvastasust välistavad asjaolud

Juhul, kui on tuvastatud, et kahju tekitanud sündmus on toimunud, kahju on tekkinud ja põhjuslik seos on olemas, tuleb siiski vaadata, et kas on asjaolusid, mis nõ vabandavad sellist tegevust, st välistavad õigusvastasuse, kuigi õigusvastasuse eeldused on olemas. Õigusvastasuse eeldused on loetletud peatükis „Kahju õigusvastasest tekitamisest tulenev vastutus“. Võtame näiteks juhtumi, kus laagri kämpingmajas on tuli lahti läinud ning laagri töötaja võtab lapse magamiskoti ja heidab selle tulekoldele. Sellisel juhul on

õigusvastasuse eelduseks kahju tekitamine kannatanu omandi rikkumisega. (T. Tampuu, artikkel Juridica II/2003)

Võlaõigusseadus annab loetelu juhtudest, mil kahju tekitamine ei ole õigusvastane:

- 1) kahju tekitamise õigus tuleneb seadusest;
- 2) kannatanu nõustus kahju tekitamisega, välja arvatud juhul, kui nõusoleku andmine on vastuolus seaduse või heade kommetega;
- 3) kahju tekitaja tegutses hädakaitse- või hädaseisundis;
- 4) kahju tekitaja kasutas oma õiguse teostamiseks või kaitseks õigustatult omaabi.

Eelpool mainitud kaasuse puhul esineb siin õigusvastasust välistava asjaoluna tegutsemine hädaseisundis. Hädaseisund tähendab olukorda, kus mingi füüsiline oht ähvardab isikut ennast, teist isikut või kellegi vara. Kui siis isik tegutseb eesmärgiga oht kõrvaldada, vabandab see välja kahju tekitamise selle tegevuse käigus. Loomulikult peab tegevus olema proportsionaalne- kui kasvataja kustutab magamiskotiga nii väikest tulekollet, mida oleks saanud kustutada ka poole klaasi veega, aga magamiskotile seetõttu suur auk sisse sulab, siis on see ebaproportsionaalne. (T. Tampuu, artikkel Juridica II/2003)

Kahju tekitamise õigus tuleb seadusest näiteks politsei puhul, kellel on õigus võtta isikult vabadus. Laagrite puhul ei oma see punkt erilist tähtsust.

Kannatanu nõustumine kahju tekitamisega võib laagri puhul tulla kõne alla näiteks siis, kui lapsevanemat on lapse esindajana teavitatud, et lapse osalemisel õlivärvidega maalimise kunstiprojektis võivad parandamatult rikutud saada lapse riided vmt. Nõusoleku andmine oleks arvatavasti vastuolus heade kommetega näiteks siis, kui lapsevanem annab allkirja, et karistusena võib lapse hommikusöögist ilma jätta.

Hädaseisundist sai kirjutatud eespool, hädakaitse seevastu on olukord, kus isikut, teist isikut või vara ähvardav oht tuleneb õigusvastasest ründest. (T. Tampuu, artikkel Juridica II/2003) Näiteks, kui üks laps laagris läheb teisele lapsele kallale, siis ei ole õigusvastane see tegevus, mille abil laagri kasvataja ründava lapse nõ kahjutuks teeb, isegi kui ründaja selle käigus näiteks mõne sinika saab. Siin aga tuleb jälgida, et õigusvastasust välistab ainult tegutsemine ründe lõpetamiseks, kui laps enam ei ole teisele lapsele ohtlik, tuleb tegevus lõpetada. Samuti võib laager tegutseda, et lõpetada kestev rünne oma vara vastu, näiteks mööblit lõhkuvat last füüsiliselt takistada.

Omaabi on selline tegevus, mille eesmärgiks on tagada enda valduse kaitse või lepingu täitmine teise isiku poolt. (T. Tampuu, artikkel Juridica II/2003) Valduse kaitse tähendab, et kui keegi võtab ära asja, mis on laagri valduses (ei pea olema laagri omand), siis võib teolt tabatud või jälitatud äravõtjalt asja kohe tagasi võtta. Lepingu täitmise tagamiseks omaabi kasutamine võib tähendada väga erinevaid asju, aga kuna see ei ole seaduses täpselt sätestatud, on suur oht omaabi piire ületada. Näiteks on tegemist õigustatud omaabiga, kui kingsepp, kellel on alus uskuda, et klient töö eest ei maksa, ei anna kliendile tema kingi tagasi. Samas aga on küsitav, kas restoranipidaja võib kinni pidada

isikut, kes on arve maksmata jätanud. Laagri puhul on õigustatud omaabi kaasust veidi raske konstrueerida. Kindlalt võib öelda, et laagritasu maksmise tagamiseks ei tohi last kinni pidada – tegemist oleks ilmselt pantvangistamise kuriteokoosseisule vastava teoga. Ka on küsitav lapse asjade kinni pidamine, kui laagriga sõlmib lepingu lapsevanem ja maksmine on lapsevanema kohustus- lapse isiklikud asjad on siiski lapse omad, mitte lapsevanema. Alaealine ei pruugi olla õigustatud asjade müügi- ja ostulepinguid sõlmima, aga asju omada võib ta sünnist saati.

Lisaks tuleks hädaseisundi kohta märkida, et see ei vabasta kahju hüvitamise kohustusest, kui laager on hädaseisundi ise põhjustanud. (T. Tampuu, artikkel *Juridica* II/2003) Näiteks, kui seesama tulekahju, mille kasvataja magamiskotiga kustutas, on tekkinud tuleohutuseeskirjade järgimata jätmise tõttu. Seega muutub kausaalahela olemus: kahju tekib algselt eeskirjade eiramise kui hooletu teo tõttu ja see tegu ei olnud tehtud hädaseisundis.

Allikad: Võlaõigusseadus, Asjaõigusseadus

Kannatanu oma risk ja teadlik riskeerimine

Juhul, kui ka kannatanul oli oma osa kahju tekkimise kausaalahelas, siis annab seadus võimaluse kahjuhüvitist vähendada. Kui kahju osaliselt tekkis kahjustatud isikust tulenevatel asjaoludel või ohu tagajärjel, mille eest kahjustatud isik vastutab, vähendatakse kahjuhüvitist ulatuses, milles need asjaolud või oht soodustasid kahju tekkimist. Kuna see paragrahv räägib hüvitise vähendamisest, saab seda kasutada vaid juhul, kui tegemist on varalise kahjuga ja kahju on võimalik välja arvutada. See aga ei tähenda, et mittevaralise kahju puhul kannatanu enda osa kahju tekkimises ei arvestata-sellisel juhul võetakse see arvesse kohe alguses kahjusumma määramisel. (T. Tampuu, J. Lahe, artikkel *Juridica* V/2007)

Põhimõte ei nõua seda, et kannatanu ise tegutses süüliselt (hooletult või tahtlikult), lihtsalt kui ta objektiivselt tegi midagi niisugust, mis osaliselt kahju põhjustas, saab hüvitamisele kuuluvat summat selle võrra vähendada. (T. Tampuu, J. Lahe, artikkel *Juridica* V/2007) Näitena võib konstrueerida juhtumi, kus lapsed sooritavad võimlemisharjutusi ja laps asetab prillid põrandale enda kõrvale ning õpetaja, kes tuleb asendit korrigeerima, astub prillidele peale. Muidugi on siinkohal tegemist üpris kerget sorti hooletusega.

Veel võib näitena tuua olukorra, kus laps jätab oma isikliku päeviku söögisaali ja kasvataja, kes selle leiab, ei hakka aja puudusel õiget omanikku otsima, vaid paneb selle lihtsalt kaotatud-leitud asjade nurka, kus iga soovija seda lugeda võib. Sellisel juhul on kausaalahelas kaks põhjust, mis pidid mõlemad koos esinema, et lapse eraelu saaks rikutud- päeviku saali unustamine ja selle nähtavale kohale asetamine. Kusjuures kasvataja poolt on tegemist kaudse tahtlusega, sest teo eesmärgiks on aega kokku hoida, aga ta peab mõõnma, et teo tagajärjena saab iga soovija lapse päevikut lugeda.

Tuleb märkida, et surma põhjustamise või tervise kahjustamise korral saab hüvitist vähendada vaid juhul, kui kannatanu aitas kahju tekkimisele kaasa raskelt hooletu või tahtliku teoga. Näiteks juhtum, kus laagris olnud noor (üle 14-aastane) sooritab enesetapu ja pärast tuvastatakse, et laagris ei olnud nõutavat arvu kasvatajaid, ehk järelevalve oli puudulik. Samas aga ei käi siia alla juhtum, kus lapsevanemad jätavad laagri teavitamata lapse osteoporoosist ja laps hiilib laagris kasvataja valve alt välja, et voodi peal hüpata ja saab luumurru. Sellisel juhul on lapsevanemad raskelt hooletud, aga laps, kes sai tervisekahjustuse, on kannatanuks, kellel on õigus kahju hüvitamist nõuda (lapsevanemad on esindajateks, kelle kaudu laps kahju hüvitamist nõuda saab). Samas on see juhtum väga keeruline, sest laps saaks idee poolest nõuda mittevaralise kahju hüvitamist ka oma vanematelt, kes ilmselgelt ei täida oma kohustust käituda lapse huvides. Samuti tekib siit laagril nõue lapsevanema vastu, nimelt on lapsevanemal õigusaktist tulenev kohustus teavitada laagrit lapse tervisehäiretest. (Sotsiaalministri 23. novembri 1999. a määrus nr 70) Seega on tegemist laagri kahju tekitamisega seeläbi, et vanemad on rikkunud seaduses sisalduvat kohustust ja tekkinud kahju on lapse nõue laagri vastu. Tuleb märkida, et laps saab midagi tahtlikult või raskelt hooletult teha, kui ta on saanud 14-aastaseks. Enne seda loetakse ta süüvõimetuks. St, alla 14-aastase lapse puhul ei mõjuta tema ükskõik milline tegevus kahjuhüvitise suurus talle tervisekahjustuse või surma põhjustamise korral, kui kahju tekkimisel on tuvastatud hooletus või tahtlus laagri poolt.

Veel võib näiteks konstrueerida kaasuse, kus 15-aastane poiss hiilib tänu kasvataja hooletusele laagrist välja ja läheb lagunenu maja katusele turnima. Kui ta siis läbi katuse kukub ja tervisekahjustuse saab, siis vähendatakse kahjuhüvitist (ravikulud jms) osas, milles kohus peab poisi enda käitumist tagajärje põhjustamisel oluliseks. Seda on väga raske tuvastada, kuid kahju tekkimiseks oli vaja mõlemat põhjust: nii kasvataja hooletust kui lagunenu maja katusele ronimist- kui täpsemat põhjuslikku osa ei suudeta tuvastada, jääb ilmselt pool ja pool.

Allikad: Võlaõigusseadus, Sotsiaalministri 23. novembri 1999. a määrus nr 70

Laagriliste tekitatud kahju laagriale: kes vastutab?

Juhul, kui laagriline tekitab laagriale kahju, näiteks lõhub laagri vara, tekib kohe küsimus selle kahju hüvitamisest. Tegemist võib olla nii lepingulise kui lepinguvälise kahju tekitamisega. See, kummaga on tegemist, sõltub olulisel määral laagrialepingust – kui lepingus on sellise kahju tekkimisest ja hüvitamisest juttu, võib tegemist olla lepingulise kahju tekitamisega. On aga näiteks lepingu teiseks pooleks lapsevanem ning leping võimalikku kahjujuhtumit ei käsitle, on tõenäolisem, et tegemist on lepinguvälise kahju tekitamisega. Kahju hüvitamise osas muidugi suurt vahet ei ole – kahju tuleb täies ulatuses hüvitada mõlemal juhul.

Laagrilise poolt laagri vara kahjustamise puhul tuleb lisaks laagrilise enda tegevusele vaadata ka laagri ja laagripersonali tegevust. Igal isikul on kohustus ka oma tegevusega vältida temale kahju tekkimist või selle suurenemist. Seetõttu on oluline, et ka

laagripersonal tegutseks selliselt, et vältida laagri kahju tekkimise võimalust. Näiteks kui laagrilised on jäetud järelevalveta, on ka laagri kahjukannataja enda süükahju tekkimises olemas ning selle võrra kohus väljamõistetavat kahjuhüvitist vähendaks. Samuti tuleb tähelepanu juhtida olukorrale, kus laagrilised juba laagri vara kahjustamas on, kuid laagripersonal selles suhtes midagi ette ei võta – ka siin on laager saadud kahju eest osaliselt ise vastutav.

Laagripingus on aga otstarbekas määrata, et laagrilise poolt laagri tekitatud kahju eest vastutavad täiel määral laagrilise vanemad – sellisel juhul ei ole enam tegemist lepinguvälise kahjuga ning laagri personali hooletus võimaliku järelevalvetajätmise puhul ei ole enam kahju hüvitamise kohustust piiravaks faktoriks.

Allikad:

Võlaõigusseadus

Tsiviilseadustiku üldosa seadus

Loomad laagris, vastutus loomade tekitatud kahju eest

Kahju hüvitamist olukorras, kus kahju tekitab kellegi loom, reguleerib võlaõigusseaduse 53.peatükk – kahju õigusvastane tekitamine.

VÕS § 1066 annab vastutuse üldise aluse, s.o. loomapidaja on vastutav looma poolt tekitatud kahju eest. Loomapidaja vastutab oma looma tekitatud kahju eest sõltumata sellest, kas loom tekitas kahju loomapidaja tahtliku tegevuse tagajärjel või polnud loomapidaja kahju tekkimises üldse süüdi. Loomapidaja on sealjuures mitte tingimata looma omanik, vaid isik, kelle kontrolli all loom tegelikult on.

Näiteks kui A koer tungib laagrialale ning hammustab katki laagrilisele kuuluva kummimadratsi, piisab A vastutuseks sellest, et koer on tema oma ning madrats läks katki koera hammustusest.

See ei tähenda ometi, et laager sellisel juhul kindlasti vastutusest pääseks – laager võib loomapidajaga koos vastutada, kui laagris valitsev korralagedus (st hoolsuskohustuse täitmatajätmine) oli samuti põhjuslikus seoses koera laagris tegutsemisega. Näiteks olukorras, kus A koos koeraga oli laagris viibivat B-d külastamas, laskis koera rihma otsast vabaks ning siis koer kedagi hammustas, võib laagri poolt vastutuse kaasa tuua, kui võrd laager oleks võinud ja pidanud sellist kahju tekkimist ette nägema ning ära hoidma, keelates loomade laagri territooriumile toomise ning lahtiselt ringi jooksmise.

Kui võrd kehtib lepinguvabaduse põhimõte, on võimalik laagrilistega sõlmitavates lepingutes kokku leppida laagri vastutuse piiramises. Piiramise piirid tulenevad VÕS §-st 1051, mis ütleb, et kokkulepe, millega välistatakse või piiratakse vastutust õigusvastaselt ja tahtlikult kahju tekitamise eest, on tühine. See tähendab, et vastutust võib piirata ainult hooletuse ja raske hooletuse tõttu tekkinud kahju osas.

Eelpool mainitu kehtib ka lemmikloomade kohta. *Näide: Laagrilisel on kaasas rott, kes põgeneb puurist ning närib läbi teise laagrilise magamiskoti. Sellisel juhul on*

vastutavaks isikuks teine laagriline sõltumata tema vanusest ning süüist ja laager siis, kui laagri vastutust pole piiratud ning roti vallapääsemine on laagri hooletusega põhjuslikus seoses. Selliste olukordade vältimiseks tuleks lemmikloomad laagri territooriumil üldse ära keelata. Siinjuures tuleb tähele panna, et omandiõigusest tulenevalt on laagril õigus oma territooriumil näiteks koeraga liikumine keelata ka sellistel isikutel, kellega laagril otse lepingut ei ole (näiteks laagrilist külastama tulnud tuttav vmt).

Metsloomade rünnakute eest laager ei vastuta, välja arvatud juhul, kui metsloomade rünnak oli ette näha ja vältitav, kuid laager jättis hooletusest kahju tekkimise vältimiseks abinõud tarvitamata. Metsa ääres asuv laagriterritoorium tuleks tarastada ning laagrilistel omapäi metsas uitamine keelata, et vältida laagriliste ründamine metsloomade poolt.

Kui laagris peetakse loomi, tuleb tarvitusele võtta kõik abinõud selleks, et loomade poolt kahju tekitamist vältida, kuivõrd laager loomapidajana vastutab looma tekitatud kahju eest igal juhul ja süüist olenemata.

Laagrilise tekitatud kahju kolmandatele isikutele - kes vastutab?

Olukorras, kus kahju tekitab alaealine, mõjutab vastutust kahju tekitanud isiku deliktivõime. Isiku deliktivõime on seotud põhiliselt isiku vanusega (erandiks vaimne seisund) ning seda kaheastmeliselt:

a) Alla 14-aastane laps - VÕS § 1052 lg 1 alusel ei vastuta ta enda tekitatud kahju eest (erandiks on olukord, kui kahju tekitaja vanust, arengut, vaimset seisundit, teo liiki, asjaosaliste majanduslikku olukorda ja muid asjaolusid arvestades oleks vastutusest vabastamine kannatanu suhtes ebaõiglane). VÕS § 1053 lg 1 järgi vastutavad alla 14-aastase lapse eest tema vanemad, sõltumata nende süüist. See tähendab seda, et vanemate vastutuse tekkimiseks piisab asjaolust, et nende alla 14 aastase laps pani toime õigusvastase teo, mis on kahju põhjuseks¹.

b) 14 – 18-aastane laps – Üldjuhul vastutavad vanemad VÕS-i § 1053 lg 2 alusel, kui nad ei tõenda, et nad on teinud kõik, mida saab mõistlikult oodata, et ära hoida kahju tekkimist. Vabandatavat asjaolu on suhteliselt raske tõendada, seega tihti jäävad vanemad vastutajaks.

Meeles tuleb pidada, et loeb vanus, mis oli teo toimepanemise ajal.

VÕS-i § 1053 lg 3 sätestab, et eelpool mainitud juhtude puhul vastutab lapse tekitatud kahju eest ka isik, kes lepinguga kohustus lapse üle järelvalvet teostama – selles on sätestatud laagri vastutus. Juhul, kui laps on laagris ning tekitab kahju kolmandale isikule, siis tekib vanematel ja laagril solidaarvastutus tekitatud kahju osas. Solidaarvastutus tähendab, et mõlemad isikud peavad täitma sama sisuga kohustuse, mille täitmist võib kannatanu nõuda mõlemalt või ainult ühelt neist isikutest. Üldjuhul on nii, et solidaarvõlgnikud peavad täitma kohustuse võrdsetes osades (VÕS-i § 69 lg 1). Juhul kui laager hüvitab täies ulatuses kannatanule tekitatud kahju, siis tal tekib tagasinõudeõigus vanemate vastu selles osas, mis oleks neile langenud. *Näide: laagris*

¹ T. Tampuu. Lepinguväliste võlasuhete õigus. Juura 2007. lk 231.

olles lõhub laps ära naabermaja akna, tekitatud kahju on 1200 krooni. Tekib vanemate ja laagri solidaarvastutus, millest 600 krooni peab kandma laager. Juhul kui laager hüvitas kogu tekitatud kahju, siis võib ta nõuda vanematelt 600 krooni tagasi.

Tulenevalt Riigikohtu praktikast on laagril tagasinõudeõigus ka 14-18 aastase lapse vastu. Riigikohtu otsuses on küll mainitud eestkostjat, aga see on loogiliselt laiendatav ka vanematele ja järelvalvet teostavatele isikutele. See tähendab seda, et kui laager hüvitab kanntanule temale langeva osa, võib ta seda tagasi nõuda 14-18 aastase isiku käest kahju hüvitamise korras. Selline võimalus puudub alla 14-aastase lapse puhul, kuna talle laieneb seaduse kaitse VÕS-i § 105 lg 1 näol, mille järgi alla 14-aastane isik ei vastuta enda tekitatud kahju eest. Kasulik on mainitud võimalus lisada ka lepingusse, st laagril on õigus nõuda 14-18 aastase lapse tekitatud kahju hüvitamist lapselt.

Kui üks laagriline teisele kahju tekitab (nt üks lõhub teisele kuuluva asja või lööb kakluse käigus hamba välja), on vastutuse alused samad, mis kolmandale isikule tekitatud kahju hüvitamise korral.

Allikad: karistusseadustik; Tambet Tampuu „Lepinguväliste võlasuhete õigus) lk 113-239. Juura 2007; tsiviilmenetluse seadustik; võlaõigusseadus 53.peatükk

Laagri vastutus laagriliste asjade purunemise ja kaotsimineku eest

Kui laps võtab laagrisse kaasa nt pleieri, ning teine laps teeb selle katki, vastutavad tekitatud kahju eest teise lapse vanemad või eestkostja. Lisaks neile vastutab ka isik, kes lepinguga kohustus lapse üle järelvalvet teostama (laager), kuna laager on sellisel juhul rikkunud oma kohustusi (eelkõige järelevalvekohustust). Kui kahju tekitanud laps on 14-18 aastat vana, siis võivad vanemad vastutusest vabaneda, kui nad tõendavad, et nad on teinud kõik, mida saab mõistlikult oodata, et ära hoida kahju tekitamist. Laager peab tõendama, et tema on kahju tekitaja suhtes teostanud piisavat järelevalvet, siis vabaneb ta vastutusest. Piisavaks järelevalveks on siinkohal antud olukorras mõistlik järelevalve, mida laagrid tavaliselt laagriliste üle teostavad.

Ka siis, kui lapse asi läheb kaduma, võib laager vastutada hoolsuskohustuse rikkumise alusel. See ei tähenda, et iga kord, kui laagriline suudab oma asja ära kaotada, laager selle eest vastutust kannab, kuid näiteks olukorras, kus laagriliste asju hoitakse lukustamata ruumis, kuhu on juurdepääs kõrvalistel isikutel, on laager nähtavasti üles näidanud mõistlikust vähemast hoolsusest. Samuti võib tekkida küsimus laagri vastutusest siis, kui laagrilised üksteise tagant varastavad.

Kaduma läinud asju tuleb otsida ning laagrilepingus on soovitatav sätestada, millised asjad laagris keelatud on (sh ka näiteks kallid elektroonika, mis kergesti rikki läheb) ning millisel juhul laager asjade rikkimineku eest ei vastuta.

Allikas: Võlaõigusseadus

Kompromisslepingust, tõendite kogumisest ja kohtuvaidlustest

Tõendite kogumine

Laagris võib aeg-ajalt juhtuda õnnetusi ja muid sündmusi, millest võivad laagri vastu tõusetuda tsiviilõiguslikud nõuded. Kohtus oleneb nende nõuete saatus suuresti sellest, kumb pool – hageja või kostja – suudab kohtule omapoolseid väiteid tõendada. Kui aga tõendite kogumise ja otsimisega algust teha alles siis, kui hagiavaldus juba kohtusse on esitatud, võib selguda, et olulised tõendid on hävinud või kaotsi läinud. Seetõttu on oluline tõendite kogumisega algust teha kohe, kui potentsiaalse kahjunõude aluseks olev sündmus on aset leidnud.

Tõendite kogumisel tuleb eriti silmas pidada sündmust pealt näinud potentsiaalsetelt tunnistajatelt (sh alaealistelt laagrilistelt, kes samuti võivad kohtus tunnistajateks olla) kirjalike seletuste võtmist ning sündmuskoha fotografeerimist. Kui sündmuse käigus sai keegi viga, tuleks vigastatu lasta üle vaadata arstil, et ei oleks hiljem võimalik väita, justkui oleks vigastused olnud palju tõsisemad. Sel otstarbel võib vigastatu toimetada traumapunkti või vajadusel kutsuda kiirabi. Samuti on kiire arstiabi osutamine oluline, tõendamaks laagri hoolsust õnnetusjuhtumite puhul.

Kui intsidendil on kuriteo tunnused, siis on vajalik kutsuda välja politsei, kes algatab kriminaaluurimise ning kogub vajalikud tõendid.

Erinevate intsidentide dokumenteerimine aitab laagril ka pikemas perspektiivis hinnata oma ohutusprotseduuride toimivust.

Tõendite kogumise osas on arukas nõu pidada juristiga, kes teab, millised tõendid võivad kohtus olulised olla ning oskab anda nõu, kuidas neid võimaliku kohtuvaidluse jaoks õigesti talletada.

Kohtuvaidlustest ja tsiviilnõuetest

Kui peaks tekkima olukord, kus keegi võib laagri vastu hagi esitada, on alati otstarbekas kaaluda, kas see asi üldse kohtusse peaks jõudma. Kohtuvaidluse kahjuks räägivad selle traditsiooniline venimine, tulemuse ennustamatus ja avalikkus, mis võib samas tähendada ka soovimatut meedia tähelepanu. Vihane kohtuvaidlus võib kaasa tuua maine kaotuse ning isegi kui kohtulahing võidetakse, võib kohtuvaidlus iseenesest ärile halvasti mõjuda. Tähelepanuta ei saa jätta ka kohtumenetlusega kaasnevaid küllaltki suuri kulusi ning võimalust, et kaotuse korral tuleb tasuda ka vastaspoole kulud. Kohtuvaidluse võitmine ja kaotamine ei ole alati tingimata seotud sellega, kellel asjas tegelikult õigus on – palju sõltub sellest, kui veenvalt omapoolseid väiteid kohtule esitada; samuti on nigelat tõenditebaasiga kohtuasja võimatu võita.

Seetõttu tuleb realistlikult hinnata, kui suured on võiduvõimalused ning kui palju kohtuasja ajamiseks (edukaks siis või edutuks) ressursse kulub. Silmas tuleb pidada, et kohus ei mõista kaotajalt vastaspoolele välja kõiki tolle õigusabikulusi, mistõttu võit kohtus võib lõppastmes osutuda liiga kalliks.

Kohtuvaidluse perspektiivikuse osas tuleks samuti nõu pidada juristiga, kes suudaks asja erapooletult ja asjatundlikult hinnata ning soovitada, kas lasta asjal kohtusse minna või sõlmida kohtuväline kokkulepe ehk kompromissleping.

Kompromisslepingust

Kompromissleping on võimalus asja kohtust eemal pidada. Kui laagriga võetakse kontakti seoses esitatava nõudega, ning laager on seisukohal, et kohtuvaidlus oleks ebasoovitav, tuleks proovida laagri vastu pretensioone omava isikuga kokkuleppele jõuda selliselt, et kohtuvaidlust ei algatatakski. Tavaliselt on sellise kokkuleppe saavutamise eelduseks laagri poolt tekkinud kahju hüvitamine ning ka valuraha maksmine kahjustada saanud isikule.

Samas tuleb aga hoolikas olla, et selline kokkulepe saaks kohaselt vormistatud – pahatahtlik hageja võib vastu võtta heldelt pakutud kompensatsiooni ning seejärel ikkagi kohtuvaidluse algatada, soovides veel raha saada. Sellise potentsiaalselt plahvatusohtliku olukorra likvideerimise eesmärgil sõlmitud kohtueelne kokkulepe kannab nimetust kompromissleping. Kompromissleping tuleb teha kirjalik ning selles peab sisalduma klausel, mille kohaselt kahju saanu kinnitab, et temale on hüvitatud kogu tekkinud kahju ning tal täiendavaid nõudeid laagri vastu ei ole. Samuti tuleks kompromisslepingus kokku leppida, et pooled juhtunud kolmandatele isikutele ei avalda ega kommenteeri ning selle klausli rikkumisel rakendatakse leppetrahvi. See on vähemasti mingi garantii, et kompromisslepinguga lahendatud asja mingis vormis taas üles ei võeta. Ka kompromisslepingu täpse sõnastamise osas tuleks nõu pidada juristiga.

B. Võitlus kontrabandiga

Õiguserikkumiste vältimiseks, samuti ohutuse, korra ja distsipliini tagamiseks on oluline vältida mitmesuguste esemete laagrisse toimetamist laagriliste poolt. Eriti on probleeme üles kerkinud seoses alkoholi, tubaka, narkootilise aine ja relvade laagrissesmuugeldamisega. Alljärgnevalt käsitletakse nimetatud esemete suhtes kehtivat õiguslikku regulatsiooni ning tegutsemist erinevat liiki kontrabandi vastu võitlemisel.

Relvad

Mis liiki relvad on lubatud ja kellele?

Relvadega seonduvat reguleerib relvaseadus. Relvade puhul on oluline tähelepanu pöörata kahele aspektile. Esiteks, kas vaatluse all olev ese on relv. Iga eset ei saa käsitleda kui relva, ehkki sellega on võimalik teisele isikule vigastusi tekitada. Heaks näiteks on siinjuures taskunoad, millele ei kehti relvaseadusest tulenevad piirangud (s.h. vanuselised), sest tegemist ei ole relvaga seaduse tähenduses. Teiseks, kui on kindlaks

tehtud, et leitud ese on relv, on oluline, mis tüüpi relv on (piiratud, piiramata või keelatud tsiviilkäibega relv), kuivõrd sellest tuleneb temale kehtiv õiguslik regulatsioon².

Ese on relv tulenevalt tema otstarbest, mitte välimusest või omadustest – kööginoa tera pikkus võib olla 40 cm, kuid relvaseaduse tähenduses külmrelvaks see ese ei ole – tema otstarve on oluline, mitte elavjõu kahjustamisele suunatud. Samuti ei ole relvaseaduse tähenduses külmrelvana käsitatav taskunuga.

Tulenevalt relvaseadusest on relvad jaotatud:

- a) piiramata tsiviilkäibega relvad - gaasipihusti; kuni 4,5 millimeetrise kaliibriga (kaasa arvatud) pneumorelv (näiteks õhupüss); jahinuga ja –puss; allveenuga; spordiotstarbeline vehklemisrelv (epee, espadron, florett jt); ajaloolise kultuuri-, võitlus- või sporditraditsiooniga seondud külmrelv (mõõk, pistoda, rapiir, idamaade võitluskunstide relvad jne) või selle koopia; amb tõmbejõuga kuni 75 kg (kaasa arvatud); sportvibu tõmbejõuga kuni 45 kg (kaasa arvatud); allveerelv. Sellise relva omamiseks ei ole luba vaja ning relva võib omandada iga vähemalt 18-aastane isik..

Siinkohal on erandiks lapsed, kes tegelevad spordialadega, milles kasutatakse relvi (vibulaskmine, laskmine jne). Sellisel juhul tuleb arvestada relvaseadusest tuleva erandiga, et piiramata tsiviilkäibega relva võib vallata, kanda, hoida ja edasi toimetada vastavat spordiala harrastav vähemalt kümneaastane isik. Selline erand kehtib vaid siis, kui relva kasutatakse sportimise eesmärgil. *Näide 2: Sportlaskmisega tegelev 12-aastane A võtab võrkpallilaagrisse kaasa oma sportrelva. Selline teguviis on keelatud, kuna relva ei kasutata sel hetkel sportimiseks, vaid muul otstarbel.*

- b) Piiratud tsiviilkäibega relvad – need on relvad, mida võib soetada ainult vastava relvasoetamisloa alusel ning mille kasutamiseks peab olema relvaluba. Sellised relvad on: gaasirelvad, pneumorelvad, külmrelvad, heitrelvad, tulirelvad. Need on kõik relvad, mis pole seadusega keelatud ja pole loetletud punktis a. Neid relvi võivad omada kõik, kes on 18 aasta vanused ning omavad vastavat luba.
- c) Tsiviilkäibes keelatud relvad³ – need on relvad, mille tsiviilkäibe on keelatud. Sellist relva on keelatud omada, vallata, kasutada ja võõrandada. Keelatud relva käitlemine on karistatav. Näiteks on keelatud külmrelva puhul trahv kuni 200 trahviühikut või arest (füüsiline isik)⁴. Selliseid relvi liigub käibes harva ning selliste relvade loetelu on olemas relvaseaduses.

Siinkohal on oluline teada, et relva, olenemata selle tüübist või liigist, peab relva omanik hoidma enda vahetus läheduses ja kontrolli all, et vältida selle sattumist kõrvaliste isikute kätte ning relva kaotsiminekut. Relvaga hooletu ümberkäimine on karistatav ning relvaga tekitatud kahju eest võib tsiviilkorras vastutada ka relva omanik, isegi kui kahju vahetu tekitaja on mõni teine isik (eriti nt juhul, kui relvaga tekitab kellelegi kahju lapsealine isik). Näiteks on lubatud teguviis, kui juhendaja laagrilistega metsa minnes enesekaitseks relva kaasas kannab. Samas tuleb aga relvaga hoolikas olla.

² Täpsema liigituse ning mõistete seletuste osas lugeda täiendavalt relvaseaduse §§ 11-22.

³ Tsiviilkäibes keelatud relvade loetelu on antud relvaseaduse §-s 20.

⁴ Relvaseadus § 89²

Kuidas relvi laagrist eemal pidada?

Laagris toimuva aluseks on laagrilise (või tema vanematega) sõlmitud leping, mille osaks võivad olla laagri sise-eeskirjad. Et laagrist relvad eemal pidada, on laagrilepingus kohane sätestada relvade (ja ehk ka relvana kasutatavate muude esemete) laagrisse toomise keeld ning laagripersonali õigus selliste esemete avastamisel need hoiule võtta kuni laagrivahetuse lõpuni või ohtlikke esemeid laagrisse keelust hoolimata toimetanud laagriline koju saata, st leping üles öelda teise poole poolt lepingu tingimuste olulise rikkumise tõttu.

Laagrisse vastuvõtmisel on lubatud läbi viia varustuse kontroll, mis toimub asjade omaniku juuresolekul ja nõustumisel (varustuse kontrollist keeldumise tagajärjeks oleks laagri keeldumine lepingu sõlmimisest). Selliselt on võimalik relvade laagrisse toomise keeldu jõustada.

Seadused ei luba laagripersonalil laagriliste asju laagriliste teadmata ja nende tahte vastaselt läbi otsida. Selline tegevus on kriminaalkorras karistatav.

Kui laagripersonalil on kahtlus, et laagrilisel on kaasas keelatud relv (näiteks alaealisel laagrilisel on kaasas jahipuss või on kellegi käes nähtud gaasiballooni), võib sellest kahtlusest teavitada politseid. NB! Kuivõrd taskunuga ei ole relv, siis isegi kui igasuguste nugade laagrisse toomine on lepinguga keelatud, ei saa politsei sellisel juhul midagi teha, sest relvaseadust ei ole rikutud.

Laagrilepingusse lisatud punkt, et alaealise seaduslik esindaja lubab laagripersonalil vajadusel alaealise laagrilise asjad läbi vaadata turvalisuse ja korra tagamiseks võimaldab laagripersonalil laagrilise asju läbi vaadata ja sealt võimalikku kontrabandi otsida – sellisel juhul ei ole tegemist privaatsusõiguse piiramisega, kuivõrd alaealise seaduslik esindaja andis nõusoleku asjade läbivaatamiseks.

Kuidas toimida laagrisse toodud relvaga?

Kui alaealise laagrilise juurest leitakse relv, siis ei ole tal õigust seda relva omada (pole 18 aastane). Relva ebaseadusliku omamisega on alaealine toime pannud väärteo tunnustega teo, mille eest võib teda seaduses ettenähtud korras karistada. Sellisel juhul on laagripersonalil põhjust leiust teavitada politseid. Juhul kui laagriline on 18-aastane või vanem ning tal on õigus seda relva omada, siis võib rakendada sanktsioone, mis on kirjas lepingus.

Kui laagriliselt leitakse relv, tuleb see hoiule võtta ning leiust politseid teavitada. Ettevaatlikult tuleb suhtuda olukorda, kus laagrijuht jätab relvast politsei teavitamata ning hoiab relva kuni laagrilise laagrisviibimise lõpuni enda käes – kui tegemist on piiratud tsiviilkäibega relvaga, mille jaoks laagrijuhil luba puudub, paneb ka tema keelatud relva hoidmisega toime õiguserikkumise.

Leitud relvaga tuleb toimida ettevaatlikult, mingil juhul ei tohi seda käitada, kuivõrd rikkis või tundmatu relv võib ohtu seada ümbritsevad isikud.

Lepinguga keelatud relvana kasutatav ese tuleks hoiule võtta ning tagastada laagrilise laagrist lahkumisel. Asjaolu, et ese on laagris keelatud, ei luba laagripersonalil eset konfiskeerida, st omanikku sellest püsivalt ilma jätta. Seetõttu tuleb vältida hoiule võetud esemete kadumaminekut.

Allikad: Lastekaitseseadus, karistusseadustik, kriminaalmenetluse seadustik, relvaseadus, siseministri 27.11.2001.a. määrus nr. 90 „Nõuded relvahoidlale, relvakappidele ning püssirohu ja sütiku hoidmisele ning muud hoidmise tingimused“, siseministri 11.12.2001.a. määrus nr. 98 „Eriohtlikkusega relvade ja laskemoona liikide loetelu“.

Alkohol

Alkoholi tarbimise, ostmise ja müümise piirangud

Alaealisel on alkoholiseaduse kohaselt alkoholse joogi tarbimine keelatud. Alaealine ei tohi alkoholi osta ega muul viisil omandada. Seejuures on ka täisealisel isikul keelatud alaealisele osta, pakkuda või üle anda alkoholset jooki. Kui alaealine siiski ostab või tarbib alkoholi, võidakse teda karistada rahatrahviga. Samuti võidakse rahatrahviga karistada täisealist isikut, kes alaealise tarbeks alkoholi ostab.

Selleks, et vähendada alaealiste võimalust muretseda enda tarbeks alkoholi ning tagada, et alaealised ei astuks alkoholi ostmise ja tarbimise keelust üle, on alkoholiseadusega keelatud alkoholse joogi müümine alaealistele. Seejuures võib müüja nõuda alkoholi osta soovivalt isikult tema isikut tõendava dokumendi esitamist selleks, et selgitada välja isiku vanus ning keelduda alkoholse joogi müümisest juhul, kui isik dokumenti ei esita. Kui müüja siiski alaealisele alkoholi müüb, järgneb sellele müüja karistamine.

Märkimist väärib veel asjaolu, et täisealise isiku poolt alaealise kallutamine alkoholi tarbimisele on kriminaalkorras karistatav. Kallutamise all mõistetakse siin olukorda, kus täiskasvanu tekitab alaealises soovi alkoholi tarbida või tõmbab alaealise kaasa alkoholi ühisele tarvitamisele (see tegevus on ilmselt võimalik ka kaudse tahtlusega).

Allikad:

- Alkoholiseadus
- Karistusseadustik
- Sootak, J., Pikamäe, P. (koostajad). Karistusseadustik: kommenteeritud väljaanne. 2. tr. Tallinn: Juura, 2004.

Alkoholijoobe tuvastamine

Alkoholijoobe tuvastamiseks tuleb välja selgitada, kas isik on tarvitanud alkoholi, kas see on kaasa toonud häireid või muutusi isiku kehalistes või psüühilistes funktsioonides ja reaktsioonides ning kas isiku väljahingatava õhu või vere alkoholisisaldus ületab lubatu.

Ametlikult võib joobeseisundit tuvastada üksnes politseiametnik. Teatud juhtudel viib politseiametnik alkoholijoobe kahtlusega isiku alkoholijoobe kindlakstegemiseks meditsiinitöötaja juurde. Seega, juhul kui tekib vajadus alkoholijoobe tuvastamiseks, tuleb välja kutsuda politsei. Loomulikult on tekkinud olukorda võimalik lahendada ka muul viisil, st politseid sündmustesse kaasamata (nt juhul kui alaealine tunnistab üles, et on tarvitanud alkoholi või kui näiteks laagrilepingus on eelnevalt kokku lepitud, et alkoholijoobe tuvastamine lepingust tuleneva vaidluse jaoks on võimalik ka näiteks laagris kohapeal oleva indikaatorvahendi või alkomeetri abil), kuid selliste kokkulepete puudumisel ning avalik-õiguslike järeلمite puhuks on alkoholijoobe tuvastamise ainuõigus siiski politseiametnikul.

Allikad:

- Joobeseisundi tuvastamise ja joobeastme määramise ning joobeastme määramise otsuse vaidlustamise kord. Vabariigi Valitsuse 2. aprilli 2001. a määrus nr 120
- S. Lind. Joobeseisund ja selle tuvastamine — kestev probleem Eesti õiguskorras. Juridica I, 2006, lk 34—41.

Kuidas alkoholi toomist laagrisse tõkestada?

Alkoholi laagrisse toomise tõkestamine on keeruline missioon. Alaealised on selles osas väga leidlikud ning alati sammu nende üle järelevalvet teostajatest ees. Laste ja nende asjade läbiotsimine ei ole lubatud, kuna põhiseadusest tulenevalt on igal inimesel õigus vabadusele ja isikupuutumatusel ning igäühe omand on puutumatu. Küll aga võib lapsel paluda näiteks oma koti, sahtlite vm sisu ette näidata, korraldada laagris "varustuse kontrolli" või laagrilepinguga laagrilisele anda õiguse laagrilise asju vajadusel kontrabandi avastamiseks, ohutuse tagamiseks ja õiguserikkumiste tõkestamiseks läbi vaadata.

Alkoholi laagris leviku tõkestamise üks efektiivsemaid viise tundub olevat tõhus järelevalve laagriliste suhtes — ja seda mitte sellisel kujul, et laagrikasvatajad elavad sisse detektiivirolli ning tegelevad kakskümmend neli tundi päevas seitse päeva nädalas alkoholi otsimisega laste tubadest, nende taskutest jne. Tõhusaks järelevalveks tuleks siin pidada pigem olukorda, kus laagrilised on laagritegevusega (mängudega, üritustega jne) niivõrd hõivatud, et neil ei ole aega alkoholi laagrisse sissesmuugeldamise ning selle tarbimisega tegeleda. Ka on oluline laagri elu-olu ja tegevused kujundada selliselt, et laagrilistel ei oleks võimalik nt järelevalveta kaupluses käia või territooriumilt välja hiilida.

Allikad:

- Eesti Vabariigi põhiseadus

Tegevus alkoholi leidmisel laagrilise juurest

Kui laagrilisel kahtlustatakse alkoholijoovet, tuleks seadust täie rangusega järgides kutsuda politsei, kes kontrolliks alkoholijoobe esinemist ning karistaks joobe olemasolul alaealist rahatraviga. Loomulikult võiks eelnevalt proovida olukorda lahendada politseid kutsumata. Kui alaealise valdusest leitakse laagris alkoholi, siis iseenesest politsei kutsumiseks põhjust ei ole — alaealist saab karistada üksnes alkoholi tarbimise ja ostmise

eest. Ei saa mingil juhul eeldada, et kui alaealisel on alkoholi, on ta selle kindlasti kelleltki ostnud.

Kõige efektiivsem oleks laagriliste suhtes kohe alguses kehtestada sise-eeskirjad (iseenesest võiks sise-eeskirjade koostamisel eelistada pigem kaasotsustamisprotsessi, kus ka laagrilistel oleks võimalik sõna sekka öelda, mida reeglite rikkujaga tehakse), kus oleks märgitud ära nii see, mida võetakse ette, kui tekib kahtlus, et kellelgi laagrilistest on alkoholihoove kui ka see, mida tehakse laagriliselt leitud alkoholiga. Alkoholihoobe kahtluse korral võiksid soovitusel olla järgmised — võimalusel lahendada olukord ilma politsei sekkumiseta (nt saata alkoholihoobes alaealine ära magama) ning karistada teda näiteks laagrilistele eriti meelepärastest üritustest osavõtmise keeluga või näiteks laagrist koju saatmisega. Alkoholi leidmisel alaealiselt oleks kõige mõistlikum täiskasvanud laagrikasvatajal võtta alkohol enda kätte hoiule ning anda see hiljem üle lapse vanematele. Ühtlasi võiks alkoholi omanud alaealise suhtes rakendada teatud sanktsioone.

Allikad:

- Eesti Vabariigi põhiseadus
- Alkoholiseadus
- Eesti Vabariigi lastekaitseadus

Tubakas

Tubakatoodete tarbimise, ostmise ja müügi piirangud

Alaealistel on tubakatoodete tarvitamine keelatud. Alaealisel on keelatud omandada ja omada tubakatoodet. Ka täisealine ei tohi alaealisele tubakatoodet osta, pakkuda ega üle anda. Keelatud on müüa tubakatoodet alaealisele. Selle keelu järgimiseks on müüjal õigus nõuda tubakatoodet osta soovival isikult tema isikut tõendava dokumendi esitamist ja keelduda tubakatoote müümisest, kui dokumenti ei esitata. Kui müüja müüb alaealisele tubakatoodet, siis müüjat karistatakse.

Juhul kui alaealine tarvitab, omandab või omab tubakatoodet, võidakse teda karistada rahatrahviga. Karistada võidakse ka täiskasvanut, kes alaealisele tubakatoodet ostis, pakkus või üle andis. Samuti võidakse karistada täisealist, kes alaealist tubakatoodet tarvitama kallutas.

Allikad:

- Tubakaseadus

Tubakatoodete laagrisse sattumise tõkestamine

Tubakatoodete laagrisse sattumise tõkestamine on pea sama raske ülesanne nagu alkoholi leviku piiramine laagriliste hulgas. Seega ei ole siinkohal võrreldes alkoholi laagrisse toomise tõkestamise peatükis märgituga suurt midagi lisada. Võibolla on asjakohane märkida üksnes seda, et tubakatoodete tarvitamist on laagris võimalik lihtsamini

avastada, kuna tubakatoodete tarvitamisest annavad märku mitmed asjaolud — eelkõige reetlik lõhn ja konide leidumine.

Tegevus laagriliselt tubaka leidmisel

Siin ei ole võrreldes tegevusega laagriliselt alkoholi avastamisel midagi lisada — võimalusel lahendada probleem ilma politseid välja kutsumata ning võimalikud tagajärjed tubakatoote omamisele ja tarvitamisele näha ette laagri sisekorra eeskirjadega ning laagrileepinguga.

Allikad: kriminaalmenetluse seadustik, tubakaseadus

Narkootikumid

Millised on narkootikumid?

Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete nimekirjad kehtestab sotsiaalminister määrusega. Käesoleval ajal kehtivad narkootiliste ja psühhotroopsete ainete meditsiinilisel ja teaduslikul eesmärgil käitlemise ning sellealase arvestuse ja aruandluse tingimused ja kord ning narkootiliste ja psühhotroopsete ainete nimekirjad, mis on vastu võetud sotsiaalministri 18. mai 2005. a määrusega nr 73. Nimetatud määruses on narkootilised ja psühhotroopsed ained jagatud nelja nimekirja. Kui mingit ainet ei ole üheski neis nimekirjas, siis see aine narkootikum ei ole.

Allikad:

- Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ning nende lähteainete seadus
- Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete meditsiinilisel ja teaduslikul eesmärgil käitlemise ning sellealase arvestuse ja aruandluse tingimused ja kord ning narkootiliste ja psühhotroopsete ainete nimekirjad. Vastu võetud sotsiaalministri 18. mai 2005. a määrusega nr 73

Millised narkootikumid ja kellele on lubatud?

Narkootikumi kasutamine on üksikisikule lubatud üksnes ravi eesmärgil ning arsti ettekirjutuse alusel. Narkootikume sisaldavad ravimid väljastatakse isikule apteegist. Apteegist võib isikule II nimekirjas loetletud aineid ja neid sisaldavaid ravimeid väljastada ainult narkootilise ravimi retsepti alusel, III ja IV nimekirjas loetletud aineid ja neid sisaldavaid ravimeid ainult retsepti alusel. I nimekirja kuuluvaid aineid arstid koduseks raviks välja ei tohi kirjutada ning neid ei ole võimalik ka apteegist saada.

Allikad:

- Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ning nende lähteainete seadus
- Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete meditsiinilisel ja teaduslikul eesmärgil käitlemise ning sellealase arvestuse ja aruandluse tingimused ja kord ning narkootiliste ja psühhotroopsete ainete nimekirjad. Vastu võetud sotsiaalministri 18. mai 2005. a määrusega nr 73

Kuidas ära hoida narkootikumide sattumist laagrisse?

Ka see ei ole kerge ülesanne. Küll teeb olukorra veidi lihtsamaks asjaolu, et narkootikume ei saa alaealised poest osta nagu on võimalik teha alkoholi ja tubaka puhul. Narkootikume toimetavad tarbijateni diilerid, mistõttu on vajalik hoida silma peal laagri territooriumi ümbrusel selleks, et välistada võõraste kutsumata isikute juurdepääsu laagrilistele. Kahtluse korral tuleks laagriterritooriumi ümbruses uitaja kontrollimiseks kutsuda kohale politsei. Ühtlasi peaks hoidma ka silmad-kõrvad lahti selleks, et kindel olla, et diileri elukutset ei ole omandanud mõni laagriline.

Tegevus narkojoobe kahtlusega laagrilise või narkootikumikahtlase aine avastamisel

Järgnev puudutab üksnes sellist olukorda, kus laagriline on narkootilist ainet tarvitanud või enda käes hoidnud ilma arsti ettekirjutuseta.

Narkojoobe kahtlusega laagrilise avastamisel on käitumisvõimalusi mitmeid. Esmalt võiks proovida olukorda lahendada ikkagi politseid välja kutsumata. Võimalik on teatada olukorrast laagrilise vanematele ning paluda neil kohale tulla. Kergema rikkumise puhul võiks probleemi lahendada ka vanemaid kohale kutsumata, kuid teatada tuleks vanematele igal juhul. Kui laagriline eitab narkojoovet, kuid põhjendatud kahtlus on siiski olemas, ei jää üle muud kui kutsuda kohale politsei — nagu alkoholi- nõnda ka narkojoobe puhul on joobe tuvastamise ainuõigus politseil. Siiski tuleb arvestada, et kui juba kord on politsei välja kutsutud, tuleb laagrilisel ka oma tegude eest ametlikku vastust kanda ning narkojoobe tuvastamisele politsei poolt järgneb tõenäoliselt karistusena rahatrahv laagrilisele. See asjaolu võib ka laagrilist mõjutada narkootikumide tarbimist ilma politseipoolse sekkumiseta üles tunnistama.

Narkootikumikahtlase aine avastamisel laagri territooriumilt on ainuõige toimetada see lähimasse politseiprefektuuri või lihtsalt teatada leiust politseile. Narkootilise aine omaalgatuslik hävitamine ei ole päris seadusega kooskõlas käitumine, kuid mõistetav tegevus juhul, kui narkootilist ainet on leitud laagrilise juurest väga väikeses koguses ning laagrikasvataja ei soovi narkootilise aine viimisega politseisse laagrilist süüstada. Samas ei tohiks mingil juhul laagrilise juurest narkootilise aine leidmisel käituda analoogselt tubaka või alkoholi leidmise situatsioonile ning anda leitud narkootiline aine üle laagrilise vanematele. Ükskõik millisel isikul on õigus narkootilist ainet enda valduses hoida üksnes juhul, kui arst on teinud tema suhtes vastava ettekirjutuse s.t kui ta tarvitab vastavat ainet enda raviks. Tungiv soovitus oleks siiski teatada keelatud narkootiliste ainete leidmisest laagrist politseile, kuivõrd mitmed narkootikumidega seotud süüteod (näiteks narkootilise aine suures koguses valdamine) on esimese astme kuriteod, millest mitteteatamise eest on ette nähtud kriminaalkaristus. Ühtlasi on narkootikumid niivõrd ohtlikud meelemürgid, et nende leidmisega tõusetunud probleemide lahendamine laagrisiseselt võib põhjustada üksnes lisaprobleeme.

Allikad:

- Karistusseadustik
- Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ning nende lähteainete seadus

Joobeseisundi tuvastamise ja joobeastme määramise ning joobeastme määramise otsuse vaidlustamise kord. Vabariigi Valitsuse 2. aprilli 2001. a määrus nr 120

C. Korra tagamiseks võetavate meetmete õiguslikke aspekte

Laagri läbiotsimine

Laagris võib tekkida olukord, kus laagri territooriumilt on vaja leida kadunud asi, mille suhtes on kahtlus, et mõni laagriline võib olla selle varastanud. Samuti on laagrites sage olukord, kus laagri personalile on laekunud informatsiooni kontrabandi kohta laagris (alkohol, tubakatooted jne). Vargus on karistatav tegu ning politseil on kohustus vargusi uurida, ehkki politsei käsutuses oleva ressursi juures on võimalik, et suhteliselt väikese kahjusemaga vargust ei uurita eriti entusiastlikult. Samuti ei pruugi alaealise alkoholitarbimist või suitsetamist (mõlemad väärted) politseil aega olla põhjalikumalt uurida. Pealgi on laagrielu eripära see, et mõned asjad, mida varastatuks peeti, on laagriline ise kuskile kaotanud ning sellisel juhul oleks politsei tülitamine täiesti asjatu. Samuti on võimalik, et jutt kontrabandi olemasolust osutub valeinformatsiooniks. Ka laagri mainele ei mõju politseiuurimine kasulikult, mistõttu võib olla vajalik laagris korraldada läbiotsimine.

Läbiotsimine ilma asjade omaniku nõusolekuta ei ole seadusega lubatud. Läbiotsimisega riivatakse isiku põhiõigust eraelu puutumatusele ja omandi puutumatusele, mistõttu isiku tahte vastaselt võib läbiotsimist toimetada vaid selleks volitatud ametiisik (nt politsei kohtu loal) ning taoline eraviisiline tegevus on karistatav.

Seetõttu on oluline, et laagripingus sisalduks klausel, millega lapsevanem laagrilise seadusliku esindajana annaks laagriale õiguse vajadusel laagriliste julgeoleku ja laagridistsipliini tagamiseks, samuti õiguserikkumiste ärahoidmiseks laagrilise asju läbi vaadata. Sellise nõusoleku puhul ei ole enam tegemist läbiotsimisega, kuivõrd laagripingule alla kirjutamisega laagriline nõustus ise oma põhiõigusest osaliselt loobuma.

Laagrilise asjade läbivaatamine ei tohiks toimuda salaja laagrilise enda teadmata. Samas ei tohiks aga asjade läbivaatamise juures viibida teised laagrilised – nende juuresolek riivab asjade omaniku privaatsust rohkem kui laagripingus kokku lepitud.

Laagrilise asjade läbivaatust ei tohiks laagri õpetava koosseisu liige teostada üksinda – laagriline võib hiljem väita, et kasvataja võttis tema kotist mingeid asju ära või paigutas ise kontrabandi laagrilise asjade hulka.

Kui vajalikuks osutub kogu laager läbi otsida, siis protseduuri efektiivsuse huvides tuleb kindlustada, et laagrilised kontrabandi läbivaatuse ajaks teistele üle ei saaks anda. Seetõttu on otstarbekas kogu laagris läbiotsimine toimetada korraga, laagrilisi läbiotsimise ajal samas kohas koos pidades ning samaaegselt laagriliste isiklike asjade läbivaatamisega otsida läbi ka laagri ühiskasutatavad ruumid ja maa-ala, kui see on vajalik.

Laagrist keelatud esemete avastamisel tuleb need hoiule võtta ning vajadusel teavitada politseid (nt narkootilise aine või relvade leidmisel ei tohi ka laagri personal sellist illegaalset materjali hoida). Kui laagriliselt leitakse selliseid asju, mis tsiviilkäibes muidu on lubatud, kuid keelatud alaealistele (nt alkohol või tubakas), on juriidiliselt korrektne lähenemine selliste asjade üleandmine alaealise seaduslikele esindajatele.

Kui laagrilise poolt laagrisse kontrabandi toomise tagajärjena on laagrilepingus kokku lepitud, et laagriline saadetakse koju, on vajalik kontrabandi leidmine hilisemate vaidluste lahendamiseks dokumenteerida – näiteks koostada sellekohane akt ja leitud eset selle leiukohas pildistada.

Allikad: kriminaalmenetluse seadustik, põhiseadus.

Kes on õigustatud laagrilisele laagrisse järele tulema ja kuidas seda kontrollida?

Lapse seaduslikud esindajad on tema vanemad või eestkostja. Nad võivad oma volitusi edasi anda, sellest tuleb aga laagrit teavitada. Seaduslikud esindajad võivad antud volituse ka tagasi võtta, teatades sellest volituse saanud isikule või ka kolmandale isikule, kellega olid isikud volitatud lepingut sõlmima. Näiteks kui ema lubab minna lapsele laagrisse järele ka oma õel, siis sellega annab ta volituse õele. Kui ta ei soovi enam, et tema õde last laagrist ära tooks, tuleb sellest teatada talle või laagrile. Peale volituse tagasivõtmist pole tema õel enam õigust last laagrist ära tuua.

Kui vanem/eestkostja ei saa ise lapsele laagrisse järgi tulla, tuleb sellest teada anda laagrile. Otstarbekas võib olla ka juba laagrilepingu sõlmimisel määrata kindlaks need isikud, kes veel lisaks vanematele on õigustatud lapsele laagrisse järele tulema. Laager peaks samuti lapsevanematelt nõudma, et isikule, kes vanemate asemel lapsele laagrisse järele tuleb, oleks kaasa antud vanemate kirjalik luba last laagrist ära tuua – see dokument kaitseks laagrit olukorras, kus vanem hiljem väidab, et laps anti välja valele isikule.

Ei tohiks unustada ka isikut tõendava dokumendi kontrollimist ning allkirja võtmist lapse üleandmisel laagrile ning tagasi vanemale.

Üldiselt on vanematel lapse suhtes võrdsed õigused ja kohustused, sealhulgas ja hooldusõigus. Kui vanematel pole võrdne hooldusõigus või kui ühel vanematest on vanema õigused ära võetud, siis tuleks sellest ka laagrit teavitada. Nt kui ühel vanemal on ära võetud õigus lapsega suhelda, siis tema ei saa ka lapsele laagrisse järgi tulla, olenemata sellest, et isal ja lapsel sama perekonnanimi on. Et vanemad ei pruugi seda infot laagrile omal algatusel taibata avaldada, tuleks neilt sellekohast informatsiooni küsida.

Allikad:
Perekonnaseadus

Tsiviilseadustiku üldosa seadus.

Vägivaldse korrariikkuja ohjeldamine

Laagril on nii õigus kui kohustus vägivaldseks muutunud korrariikkujat ohjeldada. Laagri kohustus selleks tuleneb eelkõige laagri ja teiste laagriliste vahel sõlmitud lepingutest – isegi kui lepingus otsesõnu ei ole mainitud laagri kohustust tagada laagriliste ohutus, on laagriliste vanemate poolt laagrile üle antud nn garandikohustus see, mis ühelt poolt küll tähendab laagri õigust laagrilise distsiplineerimiseks ja tema elu korraldamiseks, kuid hõlmab teiselt poolt ka (vanemlikku) kohustust lapse heaolu kindlustada. Sestap on laagril ka kohustus hoolitseda selle eest, et laagrilised üksteise kallal vägivallatseda ei saaks.

Igal isikul on õigus korrariikkumist takistada ning kinni pidada kurjategija, et ta politseile üle anda. Sealjuures ei ole oluline, kas kurjategijat peab kinni just toime pandud kuriteo ohver ise või mõni teine isik. Teise isiku kehaline väärkohtlemine on kuritegu ning seega on lubatud kinni pidada politseile üleandmiseks ka isikut, kes teise suhtes vägivaldatav – lööb, peksab või muul viisil teda valu tekitaval viisil väärkohtleb.

Samuti on igal isikul õigus tõrjuda õigusvastast rünnet iseenda või teise isiku vastu. Seda nimetatakse hädakaitseks. Laagripersonalil on mitte ainult õigus, vaid ka kohustus laagriliste kaitseks välja astuda, seda sealhulgas juhul, kui ründajaks on üks laagrilistest. Nii hädakaitse teostamisel, st sisuliselt enesekaitsetegevuses, kui kurjategija kinnipidamisel tuleb jälgida, et jäädaks hädakaitse piiridesse ega teisele liigselt kahju tekitataks.

Millised on hädakaitse piirid?

Hädakaitset reguleerib karistusseadustik, kuid õigusvastasust välistava asjaoluna toimib hädakaitse ka tsiviilõiguslikus kahjuhüvitamise õiguses – tegemist on adekvaatse kaitsevähitusega mitte üksnes kuriteosüüdistuse vastu, vaid ka juhul, kui oma õiguste kaitseks jõuga välja astunult kohtu kaudu kahjutasu nõutakse. Seega on tähtis teada, mida seadus õigusvastase ründe puhul teha lubab.

Hädakaitse seisundi eelduseks on õigusvastane rünne, mida tõrjuda. Näiteks tungib keegi teise eluruumi, lööb teist rusika või maast võetud kaigaga, hoiab teist õigusevastaselt ja vastu isiku enda tahtmist kinni – need kõik on näited õigusvastastest rünnakutest, mis annavad aluse enda huve jõuga maksma panna. Rünne võib olla ka veel mitte alanud, kuid kohe-kohe vältimatult toimumas – näiteks haarab ründaja parajasti maast kaigast, millega virutada. Ka vahetult eesseisva ründe vastu võib juba tegutsema asuda, kui võrd juba toimuva rünnaku tõrjumine võib olla liiga riskantne. Seda, kas rünnak oli alanud või seisis vahetult ees, tuvastatakse nn objektiivse kõrvaltvaataja seisukohast – kui ka keskmine mõistlik inimene oleks antud olukorras rünnakut tajunud, ongi hädakaitse seisundi tekkimine tuvastatud.

Rünnaku tõrjumiseks tuleb valida saadavalolevaist ründajale säästvaim sobiv vahend. Esmalt tähendab see, et keegi ei pea endale võtma ebakindlast kaitsevahendist tulenevat

riski, sh ei nõua seadus vastupidiselt tavaarusaamale seda, et isik end esmalt lüüa laseks ja alles siis vastu hakata tohib. Sobivaks kaitsevahendiks peetakse seda, mis rünnaku koheselt ja lõplikult lõpetab. Tavaliselt on hädakaitse teostaja käsutuses mitu sellist kaitsevahendit (näiteks on vägivallatseva korrariikkuja tegevuse lõpetamiseks sobivad nii kirves, pesapallikurikas kui näiteks haare selja tagant koos jalust maha rabamisega ja vajadusel pisikese käteväänamisega). Hädakaitse teostaja peab valima enda käsutuses olevaist sobivaist vahendeist ründajale säästvaima (meie näite puhul oleks selliseks ilmselt jalust mahatõmbamine) ning kui rünnak on lõpetatud ning selle uuendamise ohtu pole, kaitsetegevuse kohe lõpetama.

Hädakaitse piiride ületamine (st sihilik liigne jõhkrutsemine või kaitsetegevuse jätkamine ka siis, kui rünne juba läbi on) toob kaasa kriminaalvastutuse.

Lisaks eelkirjeldatule on kohtud hädakaitse puhul viidanud ka nn sotsiaaladekvaatsuse nõudele. See tähendab, et teatud juhtudel tuleb hädakaitsetegevusest loobuda – seda eriti siis, kui rünne on väga väheohtlik võrreldes säästvaima kättesaadava kaitsevahendiga – põgeneva õunavarga tulistamine haavlipüssist oleks põhimõtteliselt hädakaitse regulatsiooniga kooskõlas – aia omanik vaevalt, et vargale ise järele joosta suudaks ning kiviga viskamisest võib vara minematassimise takistamiseks väheks jääda. Samas on aga inimelu varastatud kolme õunaga võrreldes liiga väärtuslik. Sotsiaaladekvaatsus on küllaltki subjektiivne kriteerium ning seda hindab kohus igal juhtumil eraldi.

Allikad: karistusseadustik

Võõraste isikute laagri territooriumilt eemaldamine või kinnipidamine

Laagri territooriumi turvalisusest sõltub otseselt see, kas laager suudab täita oma kohustust laagriliste ohutust ja turvalisust tagada. Seetõttu on tähtis laagri territooriumilt eemal pidada võõrad, kes võiksid laagriliste turvalisust ohustada ja laagri territooriumil õiguskorda rikkuda.

Laagri territoorium tuleks võõraste eemalhoidmiseks piirata ja tähistada keelumärkidega ning territooriumile sissesõit peab olema laagri personali kontrolli all. Piirdeaia olemasolu on tähtis, kuna piiramata territooriumile omaniku loata sisenemine ja omaniku nõudest hoolimata sealt lahkumata jätmine ei ole karistatavad teod ning politsei kutsumisest ei pruugi abi olla.

Kinnistu omanikul on kinnistule tunginud võõraste eemaldamiseks õigus kasutada jõudu, sealjuures hädakaitse piire ületamata (st liigset kahju tekitamata). Seda nimetatakse omaabiks. Samuti on võõrale piirdega kinnistule tunginud isikute tegevus käsitletav kuriteona, mistõttu sellised isikud võib politsei tulekuni kinni pidada.

Allikad: karistusseadustik, asjaõigusseadus, kriminaalmenetluse seadustik

Laagrilise karistamisest

Uuema aja kasvatusteooriad väidavad, et karistamisele tuleks käitumise suunajana eelistada positiivse toetamist – tuua esile hea käitumine ning halvale lihtsalt mitte tähelepanu pöörata. Samas on ka teooriaid, mis väidavad, et väärkäitumisele negatiivse hinnangu andmatajätmine võib tekitada arvamuse, et väärkäitumine ei lähe kellelegi korda ning lõbu väärkäitumisest võib olla suurem kui soov teiste heakskiitu pälvida, mistõttu väärkäitumist ei lõpetata.

Karistuslikud meetmed riivavad alati subjekti huve ja õigusi. Igasuguste huvide ja õiguste riivamist lubatakse tänapäevases õiguses siis, kui seda on vaja teise, kaalukama huvi kaitseks. Kui on tuvastatud, et karistada on vaja, siis tuleb vaadata, et karistus oleks proportsionaalne. See tähendab, et karistus peaks olema sobiv, vajalik ja mõõdukas. Sobivus tähendab, et karistamisega on üldse võimalik eesmärki saavutada (eesmärgiks oleks siis edasise väärkäitumise ärahoidmine ja kannatanute õiglustundele vastava olukorra taastamine). Vajalikkus tähendab, et sama eesmärki ei saa saavutada kergemat sorti karistusega. Mõõdukus tähendab, et rakendatakse karistusmeetet väikseimal efektiivsel määral. Lühidalt öeldes: karistada tuleb nii vähe kui võimalik ja nii palju kui vaja. (Hannes Vallikivi, artikkel, Põhiõiguste ja –vabaduste piiramise alused. Inimõigused ja nende kaitse Euroopas. Koostaja U. Lõhmus. Tartu, sihtasutus Iuridicum, 2003. Lk. 181– 208.)

Kui positiivse toetamisele kehtiv õigus takistusi ei tee, siis karistamise puhul on kindlasti vaja tähele panna, et laagrilist karistades ise karistatavat tegu toime ei pandaks. Eelistada tuleks karistusi, mis käivad rohkem au, kui materiaalse olukorra pihta. Näiteks kui laagris on mingi läbiv punktitablet või võistkondade vaheline mõõduvõtmine, ja võtta punkte maha tervelt võistkonnalt, oleks see ilmselt väga efektiivne. Samas tuleks selliste meetmete võimalikkuse kohta laagrilisi eelnevalt teavitada- sellisel juhul oleks olemas ka ennetav efekt. Samuti tuleb silmas pidada, et meeskonnakaaslased punktide kaotuse põhjustajat omakohtu korras karistama ei saaks asuda.

Erinevad seadused kehtestavad järgmised olulisemad piirangud:

1. Füüsilist valu tekitavad karistused nagu löömine, pekmine, tutistamine, näpistamine, tõukamine, esemetega viskamine jmt on keelatud ja toob kaasa kriminaalvastutuse (samas ei ole seadusevastane see, kui vägivallatsevat korrarikkujat ohjeldades ta veidi haiget saab või kui nt kasvataja lõkkele liiga lähedale läinud lapse lõkkest eemale tõmbab).
2. Ei ole lubatud teist inimest karistuseks asetada elu või tervist ohustavasse olukorda (nt öösel külma kätte jätta, karistuseks uneaega vähendada vmt. Samas ei ole vastunäidustatud öösel mürgeldajate tavalisest varem magama saatmine – nõ "harjutamise mõttes").
3. Lastekaitseseadusest tuleneb kohustus hoiduda lapse mõnitamisest ja alandamisest. Ettevaatlik tuleks olla ka olukorras, kus laagripersonali tegevus tõenäoliselt tekitab laagrilise rühmakaaslastele soovi ja võimaluse omakohut pidada – laagripersonali ülesanne on selliseid situatsioone vältida, eriti arvestades, et omakohus võib kergesti käest ära minna.

4. Ei ole lubatud karistuseks söömata jätta (samas näiteks toiduraiskamise probleemi lahenduseks on lubatud lapsele toitu serveerida korraga väiksemas koguses ning toiduloopimise puhul toiduloopijaid oma tegevuse tagajärgi likvideerima panna)
5. Ei ole lubatud karistuseks määrata rasket ja ülejätkäivat tööd või suunata alaealist karistuseks töödele, mis alaealistele on keelatud (nt tualettruumide puhastamine jmt)
6. Ei ole lubatud karistuseks konfiskeerida laagrilise vara (samas võib selle laagrilise enda ja teiste turvalisuse huvides hoiule võtta)
7. Ei ole lubatud last karistuseks üksinda luku taha panna – see tähendaks lapse järelevalveta jätmist. Samas võib ta isoleerida teistest selliselt, et järelevalveta olukorda ei teki. Liig pika isoleerimise ja laagriprogrammist eemaldamise puhul võib aga tekkida küsimus laagrilepingu võimalikust rikkumisest.

Loetletud piirangud tulenevad seadustest, mistõttu ei ole õiguslikku tähendust nt lapsevanema loal oma lapsele vajadusel naha peale anda. Laagrisest nõ distsiplinaarkorda peaks lepingu sõlmimisel tutvustama ka lapsevanemale ja võimalusel võtma sellele allkirja. Nii saab vältida või vähendada võimalikke hilisemaid kaebusi. Lapse laagrist ära saatmise ehk lepingust taganemise regulatsioon on soovitatav lisada lepingule. Samuti tuleks karistuste süsteemi tutvustada lastele.

Allikad: karistusseadustik, Eesti Vabariigi lastekaitseadus, põhiseadus

D. Laagri programmi kujundamise õiguslikke aspekte

Võõral maal viibimine; millistel tingimustel lubatud?

Üldreeglik on see, et võõral kinnisasjal, mis on omaniku poolt piiratud või tähistatud, ei või teised isikud omaniku loata viibida. Kui kinnisasi pole tähistatud või piiratud, võivad teised isikud seal omaniku loata viibida päikesetõusust päikeseloojanguni, tekitamata seejuures omanikule kahju. Kinnisasja piiramine ja tähistamine on igasugune kinnistu piiride märgistamine või nt tarastamine, millest mõistlik inimene aru peab saama, et ta siseneb võõrale erakinnistule.

Võõrad ei või viibida kinnisasjal, mis ehk küll piiratud ega tähistatud pole, kuid mille omanik võõraste lahkumist nõuab. Kinnisasjal loata viibijad on omanikul õigus kinnisasjalt jõuga eemaldada; samuti on võõral kinnistul omaniku keelust hoolimata viibimine karistatav.

Asjaõigusseadus 42 sätestab otsimisõiguse. See tähendab, et kui mõni laagriliste asi (pall, aga ka koduloom) läheb kaduma ja laagripidaja või lapsed arvavad seda olevat võõral maatükil, siis selle maatüki valdaja peab lubama laagripidajal või laagrilisel asja otsida ja ära viia, juhul kui see pole vahepeal kellegi kolmanda isiku kätte sattunud. Kui sellega tekitatakse kinnistu valdajale kahju või on selle tekkimise oht tulevikus, peab selle kahju hüvitama.

Avalikult kasutatav tee – tee omanik ei või takistada selle kasutamist. Omanik peab taluma seda, et teised kasutavad tema teed. Talumise kohustus on tal siiski vaid siis, kui teeraja kasutamine ei tekita kinnisasja omanikule olulist kahju, näiteks ei kulge läbi majaõue või viljapõllu, samuti kui teise tee kasutamine on kolmandatele isikutele ülemäära kulukas ning mitteotstarbekas, näiteks oma pikkuse või raskesti läbitavuse poolest.

Avalikud veekogud – avalikku veekogu võib kasutada igäüks. Vastavalt Veeseaduse §-dele 6 ja 7 on selliseks kasutamiseks veekogu kasutamine igäühe poolt ilma veekogu seisundit mõjutavate ehitiste või tehnovahenditeta, nagu veevõtt (kuni 30 kuupmeetrit päevas), suplemine, veesport, veel ja jää liikumine, sealhulgas veesõidukitega, ning kalapüük. Mis puutub kalapüüki, siis kalad ole automaatselt veekogu omaniku omad ja neid võib püüda ilma omaniku nõusolekuta juhul, kui kalapüük toimub avalikus veekogus. Tuleks aga meele pidada seda, et kalapüügiks on vaja kalapüügiluba, va kui see toimub ühe õngega.

Kui veekogu pole avalikult kasutatav, võib seda kasutada vaid omaniku loal. Kui maatükk, millel avalikuks kasutamiseks mittemääratud veekogu asub, ei ole selgelt piiratud või tähistatud suletud territooriumina, ei anna see siiski alust veekogu omaniku loata kasutada. Siiski on sellest reeglist mõned erandid. Näiteks veekogu omanik ei või keelata veekogu kasutamist vee võtmisel tule tõrjumiseks.

Avalikult kasutatavate veekogude nimekirjaga võib tutvuda VV määruses 18.07.1996. RT I 1996, 58, 1090. (<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=692174>).

Kallasrada – see on veekogu äärde jäetud kaldariba, mis on kasutatav kallasrajana. Seda võib kasutada igäüks veekogu ääres liikumiseks ja viibimiseks, kasutamiseks ning veesõidukite randumiseks, nende parandamiseks, püügiriistade kuivatamiseks, kaupade väljalaadimiseks; kallasrajale võib maabuda veekogult, kuid liikuda ka veekogu kallast pidi. Juhul, kui see on eraveekogu kallasrada, siis selle kasutamist võib kitsendada, aga ainult seadusest tulenevalt. Oluline on, et kui eraveekogu paikneb täielikult ühe kinnisasja piires, siis sellel puudub kallasrada, välja arvatud juhul, kui see veekogu on määratud kõigile kasutamiseks. Kui maatükk, millel avalikuks kasutamiseks mittemääratud veekogu asub, ei ole selgelt piiratud või tähistatud suletud territooriumina, ei anna see siiski alust veekogu kasutada. Veekogule ja kallasrajale saamiseks ei või siiski rikkuda võõral maatükil viibimise sätteid. Kui maatükk on tähistatud suletud territooriumina, siis võib kallasrajale ja veekogule jõuda vaid avalikult kasutatavat teed mööda. Kinnisasja omanik ei või seal viibivaid isikuid jõuga ära ajada. Kallasraja laius on laevatatavatel veekogudel 10 m, teistel veekogudel 4 m, suurvee ajal, kui kallasrada on üle ujutatud – 2 m piirist.

Kallasrajal võib liikuda tasuta. Juhul aga kui kallasraja omanikule tekitatakse kahju, peab selle hüvitama.

Võõras mets – kui mets on mõeldud avalikuks kasutamiseks, siis võib selles viibida ja marju, seeni, ravimtaimi, hagu, pähkleid korjata igäüks ükskõik, mis kellaajal. Kui mets

on piiratud omaniku poolt, siis selles võib marju, seeni ning muid metsasaadusi korjata vaid metsaomaniku loal. Kui eraomandis olev mets pole piiratud ega tähistatud, siis on seal õigus korjata marju, seeni ning muid metsasaadusi korjata, kui sellega ei tekitata omanikule ülemärast kahju. Metsadesse minekut võib piirata – näiteks tuleohtlikul perioodil.

Metsas telkida ja seal lõket teha võib ainult selleks ettevalmistatud kohtades või omaniku loal, koertega võib metsas liikuda vaid neid rihma otsas pidades (va jahikoerad jahti pidades). Need reeglid kehtivad sõltumata sellest, kas mets on piiratud/tähistatud või mitte.

Et arusaamatusi, vaidlusi ja ebameeldivusi vältida, on otstarbekas välja selgitada, kellele kuulub maatükk, mida soovitakse läbida või kus viibida, ning omanikuga tegevus eelnevalt kooskõlastada. Kinnistu omaniku kohta saab andmeid kinnistusraamatust, mis on ka avalikult internetis kättesaadav.

Allikad:

Asjaõigusseadus

Metsaseadus

Filmide ja tegevuste valikust karistusseadustiku sätete valguses

Laagritegevuse planeerimisel tuleb arvestada mitmete karistusseadustiku sätetega.

Esmalt on oluline märkida, et karistusseadustikus sätestatu kohaselt on kehaline väärkohtlemine, s.t teisele inimesele tervisekahjustuse tekitamine, tema löömine, peksmine või valu tekitamine karistatav. On loomulik, et teatud tegevused/mängud eeldavad osalejate vahelist füüsilist kontakti, mille käigus võidakse üksteisele tekitada ka valu. Seetõttu on Tegevuse/mängu korraldajal oluline enda käest küsida, kas planeeritava tegevuse/mänguga osalejatel kaasneda võivad vigastused ja teiste osalejate poolt tekitatav võimalik valu on minimaalne ja planeeritav tegevus ühiskonna seisukohalt aktsepteeritav? Kahtluste korral oleks hilisemate arusaamatuste vältimiseks mõttekas planeeritud tegevusest loobuda. Sealhulgas oleks kõige õigem töötada juba enne laagri algust välja nimekiri planeeritavatest tegevustest/mängudest, märkides sinna ka tegevuse/mängu sisu lühikirjelduse, mis annaks laagriliste vanematele võimaluse laagris planeeritava tegevusega tutvuda ning selle osas oma nõusoleku anda ja arvamust avaldada.

Laagris filmide tegemisel ning laagrilistele filmide näitamisel tuleb arvestada järgmiste asjaoludega. Alaealistele on keelatud näidata julmust ja vägivalda propageerivaid filme. Alla neljateistaastastele lastele on keelatud näidata pornograafilise sisuga teoseid. Samuti on keelatud noorema kui neljateistaastase isiku kasutamine modellina või näitlejana pornograafilise või erootilise, samuti noorema kui kaheksateistaastase isiku kasutamine modellina või näitlejana pornograafilise pildi, filmi või muu teose valmistamiseks. Karistusseadustikus sätestatud ealised piirid (neliteist ja kaheksateist aastat) ei olegi niivõrd olulised teada — peamine, et laagrikasvatajate initsiatiivil või teadmisel ei korraldataks laagrilistele ühtegi tegevust, mis oleks erootilise või pornograafilise sisuga.

Mida tähendab erootiline või pornograafiline sisu? Pornograafilise sisuga ja vägivalda või julmust propageerivate teoste leviku reguleerimise seaduse kohaselt pornograafia selline kujutamiseviis, mis teisi inimlikke seoseid kõrvale või tagaplaanile jättes seksuaalsed toimingud labaselt ja pealetükkivalt esiplaanile toob. Erotika definitsiooni nimetatud seaduses ei ole, kuid levinud seisukoha järgi on erootika üks peamisi eesmärgi kehalise või vaimse seksuaalelamuse esilekutsumine kunstilise kujundi kaudu. Kas tegemist on teose või tegevusega, millel võib olla pornograafiline või erootiline iseloom, jääb lõppkokkuvõttes igaühe enda hinnata, kuid kui tekib kahtlusi, on asjakohane sama soovitus, mis sai juba eelnevalt toodud — kõige kindlam oleks planeeritavast tegevusest loobuda.

Allikad:

- Karistusseadustik
- Pornograafilise sisuga ja vägivalda või julmust propageerivate teoste leviku reguleerimise seadus
- Sootak, J., Pikamäe, P. (koostajad). Karistusseadustik: kommenteeritud väljaanne. 2. tr. Tallinn: Juura, 2004

Laagriliste töölerakendamine laagri majandustöödel

Eelkõige tuleks laagriliste töölerakendamisel lähtuda eelpool mitmel korral nimetatud sotsiaalministri 23. novembri 1999. a määrusest nr 70 „Noortelaagri tervisekaitse- ja noore tervises seisund nõuded ning arstitõendi vorm”.

<http://wlex.lc.ee/wlex.cgi?do=show&url=https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id%3d26110>

Selle kohaselt võib noori tööle rakendada maksimaalselt järgmisteks perioodideks:

- 7-9 aastased – 1 tund päevas
- 10-11 aastased – 1,5 tundi päevas
- 12-13 aastased – 2 tundi päevas
- 14-aastased – 3 tundi päevas

Seega alla 7-aastaseid majandustöödel rakendada ei või. Üle 14-aastastele kohaldub ilmselt üldine Töö- ja puhkeaja seaduses sätestatud regulatsioon: 15-aastaselt kuni 6 tundi päevas ja 16-17-aastaselt kuni 7 tundi.

Noori ei ole lubatud rakendada suure füüsilise koormusega, eluohtlikkusega või epidemioloogilise ohuga (sanitaarsõlmede koristamine) seotud töödel. Põllu- ja haljastustööle võib rakendada noori alates 10. eluaastast. Noori ei ole lubatud rakendada toidu valmistamisele, keedetud köögiviljade puhastamisele, valmistoidu väljastamisele köögis, leiva lõikamisele ning laua- ja kööginõude pesemisele. Viimaste nõuete põhjus on muu hulgas ka ilmselt selles, et tegemist on toidu käitlemise juurde kuuluvate tegevustega ja lapsed ei pruugi vastata toidu käitlejale kehtestatud nõuetele.

Osas, mida eelpoolnimetatud määrus ei reguleeri, võib lähtuda Vabariigi Valitsuse 30. aprilli 2004. a määrusest nr 172 „Kerge tööde loetelu, mida alaealisel on lubatud teha”.

<http://wlex.lc.ee/wlex.cgi?do=show&url=https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id%3d750884>

Selles on reguleeritud kerged tööd, mida on lubatud teha 13-14-aastaselt alaealisel ja 15-16-aastaselt koolikohustuslikul alaealisel.

Kindlasti tuleks aga alaealise tööerakendamisel järgida Vabariigi Valitsuse 30. aprilli 2004. a määruses nr 171 (Töökeskonna ohutegurid ja tööd, mille puhul alaealise töötamine on keelatud) kehtestatud.

<http://wlex.lc.ee/wlex.cgi?do=show&url=https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id%3d750879>

Näiteks on seal sätestatud, et alaealisi ei tohi rakendada tualettruumi koristamisel või kergel füüsilisel töö, kui ruumi temperatuur on pidevalt alla +19 C.

Allikad: Sotsiaalministri 23. novembri 1999. a määrus nr 70, Vabariigi Valitsuse 30. aprilli 2004. a määrus nr 172, Vabariigi Valitsuse 30. aprilli 2004. a määrus nr 171

E. Kiusamine laagris ja selle vältimine

Vastavalt noortelaagrite tööd reguleerivale noorte tervisekaitset puudutavale seadusandlusele (sotsiaalministri 23. novembri 1999. a määrus nr 70 "Noortelaagri tervisekaitse- ja noore tervises seisundi nõuded ning arstitõendi vorm") on laagri juhataja vastutav noore igakülgeks arenguks vajalike ohutute tingimuste eest. Ohutud tingimused hõlmavad kahtlemata ka kaitset igasuguse vägivalla eest.

Vastavalt perekonnaseadusele on lapse vanemal kohustus lapse õigusi ja huve kaitsta. Kui laps antakse lepinguga laagri hoole alla, siis vanem sisuliselt delegeerib oma kohustuse sellega laagri. Kuna vanem lapse eemaloleku ajal ei saa oma kohustusi vahetult täita, siis on loogiline, et sel ajal vastutab laagri lapse huvi ja õiguste kaitse eest nagu vanem. See on mõnes mõttes ka tees, millest laagri ja kasvatajad võiksid oma igapäevatöö lähtuda.

Samuti tuleneb laagri kohustus lapse turvalisuse tagamiseks tihtipeale ka otsesõnu vanemaga sõlmitud lepingust.

Lastekaitse seaduse kohaselt on lastekaitse eesmärgiks seada alati ja igal pool esikohale lapse huvid. Seetõttu lasub laagritel keeruline ülesanne- lapsi peab üksteise eest kaitsma, seades samal ajal võrdselt esikohale nende kõigi huvid. Seega ei tohiks ette võtta ennetavaid meetmeid näiteks nende laste suhtes, kes on enne käitunud vägivaldselt või kes lihtsalt paistavad esmapilgul agressiivsed, kui need meetmed piiravad kuidagi nende laste vabadusi laagris võrreldes teiste lastega. Samas aga ei tohi ka olla nõ seotud silmadega kuni vägivallaakti toimumiseni, sest ennetuse puudumise osas lasub ju laagril vastutus, kui selline juhtum juba toimunud on. Seega on kiusamise vältimise osas legitiimsed sellised vahendid, mis ei piira endast võimalikku ohtu kujutavate laste vabadust võrreldes teistega ja mis samas on piisavalt efektiivsed. Sellisteks vahenditeks võib olla näiteks see, et ühte ruumi ei panda ööbima eri vanuses lapsi, välditakse seda, et

lapsed võtavad laagrisse kaasa uhkeid riideid või asju, mille alusel võiks toimuda laste sotsiaalne kihistumine (ühtne riietus oleks hea vahend, aga see peab kindlasti kehtima kõigile ühtemoodi). Kui on teada, et mõnel laagrisse tuleval lapsel on probleeme agressiivsuse või vägivallaga, siis mitte panna teda ühte tuppa/majja lastega, keda vanemad kirjeldavad tagasihoidliku, kartliku või vaiksena. Püüda vältida selliste olukordade tekkimist, kus laste seltskonnas ei viibi täiskasvanut.

Lisaks seadustes otsesõnu nimetatud kohustustele on lapsevanemal ka õiguse üldpõhimõtetest tulenev garandiseisund lapse suhtes. See tähendab, et lisaks lapse kaitsmisele ohu eest tuleb ka garanteerida, et laps ei kujutaks endast ohtu teistele inimestele ja nende asjadele. See garandiseisund on seaduse tasemel konkretiseeritud näiteks Võlaõigusseaduses õigusvastase kahju tekitamise peatükis. Enamik kiusamisjuhte realiseerivad mingi selles peatükis sisalduva eelduse õigusvastase kahju tekkimiseks. Näiteks on õigusvastane selline kahju, mis tekitab kannatanule kehavigastuse tekitamisega või lihtsalt heade kommete vastase käitumisega. Seega on sätestatud, et alla 14-aastase isiku poolt teisele isikule õigusvastaselt tekitatud kahju eest vastutavad, sõltumata oma süüst, tema vanemad või eestkostja. Vanemad või eestkostja vastutavad, sõltumata oma süüst, ka 14-18-aastase isiku poolt teisele isikule tekitatud kahju eest, kui nad ei tõenda, et nad on teinud kõik, mida saab mõistlikult oodata, et ära hoida kahju tekitamist. Laagrite jaoks omab tähtsust see, et täpselt samamoodi vastutab lapse tekitatud kahju eest ka isik, kes lepinguga kohustus tema üle järelevalvet teostama. Laagriga sõlmitava lepinguga omandab ka laager seega garandiseisundi lapse suhtes.

14-18 aastaste laste puhul peab laager seega vastutuse vältimiseks tõendama, et on tehtud kõik võimalik kiusamise ära hoidmiseks.

Allikad: Sotsiaalministri 23. novembri 1999. a määrus nr 70 "Noortelaagri tervisekaitse- ja noore terviseseisundi nõuded ning arstitõendi vorm", Võlaõigusseadus, Lastekaitseadus

Kiusamise õiguslikud tagajärjed laagriks

Kuna laagril on kohustus lapse turvalisus tagada, siis selle kohustuse rikkumisele järgneb õiguslik vastutus. Vastutus võib olla avalik-õiguslik (nt karistusõiguslik) või eraõiguslik. Eraõigusliku vastutuse näol on siinkohal tegemist võlaõigusliku vastutusega, mis omakorda jaguneb lepinguliseks ja lepinguväliseks. (Tuleb märkida, et karistusõiguslik ja võlaõiguslik vastutus ei välista teineteist.)

Avalik-õiguslik vastutus on näiteks karistusõiguslik vastutus. Kriminaalkorras vastutus võib tulla kõne alla juhul, kui kiusamine ohustab lapse elu või on oht raske tervisekahjustuse tekkeks. (Karistusseadustik § 123: Teise inimese eluohtlikku või tema tervist raskelt kahjustada võivasse olukorda asetamise ja jätmise eest - karistatakse rahalise karistuse või kuni kolmeaastase vangistusega.)

Juhul kui lapse ohutuse tagamine on hõlmatud lapsevanemaga sõlmitud lepingusse, järgneb tavapärane vastutus lepinguliste kohustuste mittetäitmise eest. Kannatanul on

õigus kasutada Võlaõigusseaduses sisalduvaid õiguskaitsevahendeid: täitmisenõue, lepingust taganemine, hinna alandamine, kahju hüvitamine ja endapoolsest kohustusest (tasu maksmisest) keeldumine. Endapoolsest kohustusest keeldumine tuleb kõne alla siis, kui tasu laagri eest või osa sellest kuuluks maksmisele tagantjärele. Kahju hüvitamise kui üldmõiste alla võib mahtuda mitmeid erisuguseid nõudeid, mis iganes kannatanu on võimeline ära tõendama. Eelkõige tähendaks see antud juhul ilmselt kiusamise tagajärjel kantud reaalseid rahalisi kulusi, näiteks raviarved või kiusajate poolt rikutud asjade asendamise kulud. Kahju võib olla ka mitterahaline, nõ hingeline kahju. Hinna alandamine tähendab seda, et kui pool on võtnud vastu lepingu mittekohase täitmise, siis võib ta alandada tasumisele kuuluvat hinda. Kuna selle õiguskaitsevahendi kasutamiseks oleks vaja teada mittekohase täitmise (kiusamisega laagri) väärtust, on selle kasutamine enamiku kiusamisjuhtumite puhul ebatõenäoline. Lepingust taganemine, erinevalt teistest eelpoolnimetatud õiguskaitsevahenditest, tähendab lepingulise suhte lõpetamist. Kui lepingust on taganetud, siis leping enam ei kehti. Poolte vahelt tekib tagasitäitmisse: kõik, mis on lepingu alusel juba saadud, tuleb tagastada. Kui ei ole võimalik tagastada, siis tuleb hüvitada üleantu väärtus. Lepingust taganemine on suhteliselt karm õiguskaitsevahend, seega on selle kasutamisele piirangud: lepingu rikkumine peab olema oluline- näiteks on rikkumine oluline juhul kui rikutud kohustuse täitmine oli poole huvi püsimise eelduseks lepingu täitmise suhtes. Täitmisenõue tuleb kõne alla siis, kui laager veel kestab ja vanemal ei ole soovi last laagrist ära võtta- siis võib vanem nõuda, et edaspidi hoiduks laager lapse ohutuse tagamiseks kohustava lepingupunkti rikkumisest. Õiguskaitsevahendeid võib kasutada ka koos, kui nad olemuselt teineteist ei välista. Lepingust taganemine ja hinna alandamine on ühe poole kujundusõigused, see tähendab, et vastavate asjaolude esinemisel saab poole neid õigusi eelkõige teostada kohtuväliselt, esitades selleks avalduse teisele poolele. Loomulikult saab ka teiste õiguskaitsevahendite kasutamise soovist teatada teisele poolele kõigepealt kohtuväliselt või üritada kohtuväliselt kokkuleppele jõuda, aga selleks ei ole seaduses formaliseeritud korda ette nähtud.

Juhul, kui lapse ohutuse tagamist ei ole lepingus kohustusena sätestatud, võib lapsevanem kiusamisjuhu puhul valida, kas tõendada, et kiusamine on käsunduslepingu olemusest tuleneva ja seaduses sätestatud hoolsuskohustuse rikkumine (seega siiski lepingu rikkumine) ning minna edasi juba käsitletud lepingulise vastutuse mudeliga, või väita, et tegemist on lepinguvälise õigusvastase kahju tekitamisega. Kiusamisega võivad olla realiseeritud näiteks järgnevad õigusvastase kahju eeldused: kahju tekitamine isikule tervisekahjustuse tekitamisega, kahju tekitamine isikult vabaduse võtmisega, kahju tekitamine isiku isiklike õiguste rikkumisega (nt eraelu puutumatus) või lihtsalt kahju tekitamine seadusest tuleneva nõude rikkumisega.

Kui lähtuda laagri garandiseisundist lapse suhtes, võib tekkida olukord, kus lapsevanem, kelle laps on kedagi kiusanud, esitab laagri vastu nõude alusel, et laager oli kohustatud tagama, et tema laps kellelegi ohtu ei kujutaks. (Näiteks on kiusamise all kannatanud lapse vanemad kiusaja vanemate vastu eelnevalt nõude esitanud ja kiusaja vanemad nõuavad sama summa hüvitamist laagri poolt).

Allikad: Karistusseadustik, Võlaõigusseadus

Probleem: tagakiusamine õpetava koosseisu poolt

Tagakiusamise puhul õpetava koosseisu poolt rakendub täpselt samamoodi laagri kohustus last ohu eest hoida ja vastutus selle kohustuse rikkumise eest, nagu teiste laste poolt kiusamise puhul.

Sellise juhtumi kahtluse puhul tuleb aga alati meeles pidada, et laps on siin suhtes nõrgem pool. Seega ei tohi kahtlusele läbi sõrmede vaadata ega seda alahinnata. Selge, et üheksal juhul kümnest on ilmselt tegemist lapsepoolse valeväitega, aga just selle ühe võimaliku õige väite pärast tuleb iga juhtumiga süvitsi tegeleda. Laagri töötaja, kelle suhtes süüdistus esitatakse, on ju täiskasvanud inimene ja temale on võimalik asju selgitada, ka seda, et uurimismenetlus sellise juhtumi puhul on vajalik standardprotseduur ja see ei näita töödaja poolset isiklikku suhtumist või usalduse puudumist, küll on aga hädavajalik, et vältida hilisemaid väiteid, justkui laager oleks käitunud hooletult ja lasknud õpetava koosseisu pooltel kiusamisel takistamata jätkuda.

Õpetava koosseisu poolt laagriliste kiusamise juhtumite ärahoidmiseks oleks otstarbekas sätestada laagritöötajatega sõlmitavates töölepingutes töötaja kohustus kaitsta laagris olevate laste huve/seista laagrielanike heaolu eest vms. Sätte sõnastamisel tuleb tähele panna, et sellega ei kahjustataks töötaja õigustatud kasvatuslikku pädevust, näiteks lisada, et töökohustuste hulka kuulub ka korra ja distsipliini tagamine laagris ning vastavate meetmete tarvitamine sel otstarbel.

Õpetava koosseisu liikme poolt laagrilise kiusamine on nähtavasti tõlgendatav töökohustuste jämeda rikkumisena, millele võib järgneda mõne kohase distsiplinaarkaristuse kohaldamine, sh töölepingu lõpetamine vastavalt töötajate distsiplinaarvastutuse seadusele. Lisaks võib taolise kiusamisjuhtumi kvalifitseerida ka näiteks EV töölepingu seaduse § 85 lg 4 järgi töötaja mittevastavuseks oma ametikohale puuduliku tööoskuse tõttu, seda sõltumata vastava sätte olemasolust töölepingus. Kui pedagoogilise ametikoha pidaja ei suuda vältida erapoolikut suhtumist õpetatavate suhtes, saab seda kindlasti lugeda puudulikuks tööoskuseks. Tuleb aga silmas pidada, et töötaja töölt vabastamiseks mittevastavuse tõttu on vajalik etteteatamine, mis ei ole otstarbekas olukorras, kus õpetava koosseisu liikme tegevus laagrilised ohtu asetab. Mittereageerimine kindlaks tehtud tagakiusamisele võib olla aluseks kahjuhüvitamise nõudele, nagu eelpool kirjeldatud.

Kuigi lapse kiusamine pedagoogi poolt tundub küll vääritud teona, ei ole see seda otseselt EV töölepingu seaduse § 86 p 8 mõttes. Selle sätte alla on õiguspraktikas liigitatud pigem sellised juhtumid, kus õpetaja hoiab kooli ruumides pornograafilist materjali või räuskab linnas alkoholijoobe seisundis vms.

Allikad: Eesti Vabariigi töölepingu seadus

F. Laagri leping: mis seal kindlasti olema peaks?

Laagri ja laagrilise vanemate vaheline õigussuhe põhineb nendevahelisel lepingul, mistõttu selle lepingu tingimused määravad kindlaks nii laagri õigused kui ka kohustused. Samuti võib laagri lepingust tuleneda täiendav tsiviilvastutus nt leppetrahvide, viiviste jmt näol. Sestap tuleb hoolega kaaluda, mida laagri leping peaks sisaldama. Allpool on loend võimalikest lepingulise suhte aspektidest, mis tuleks lepingus reguleerida.

1. Lepingu pooled ja poolte kontaktandmed
2. Lepingu eseme kirjeldus, st mida laager kohustub pakkuma. Laagri leping ei tohi välja näha nagu majutusleping vmt kestvuse leping.
3. Osalustasu suurus ja selle maksmise kord. Võib märkida, et laager ei võta laagrilist vastu, kui tasu on õigeaegselt maksmata
4. Laagrilise kohustus laagri sisekorra reeglitest kinni pidada ning tegevus juhul, kui laagriline rikub laagri sisekorda – võimalus laagriline koju saata, kusjuures nt sätestada, et laagri osalustasu ei tagastata, kui laagriline laagrist ise omal soovil enne vahetuse lõppu lahkub või saadetakse laagrist ära koduigatsuse või distsipliinirikumise tõttu. Viimase juhtumi puhuks on nähtavasti otstarbekas sätestada, et lapsevanem peab kindlustama lapse laagrist äraviimise mingi konkreetse aja jooksul arvates sellest, kui talle on teatatud, et laps laagrist koju saadetakse
5. Nende isikute nimekiri, kes on õigustatud last laagrist ära viima
6. Lapsevanema teavitamine laagri programmi osas, eriti puutuvalt erinevate ekskursioonide ja ohtlike atraktsioonidega. See on vajalik, et hiljem vältida üllatunud süüdistusi lapse vanema tahte vastases äraviimises (ekskursioon) või tema tervise ohustamises (nt kõrgseiklusrada või lasketiir)
7. Laagri teavitamine erinevatest laagrilise tervise ja käitumisega seotud iseärasustest, nt toitumispääs vmt.
8. Võimalikud vastutuse piiramise klauslid
9. Laagri õigus laagrilise asju läbi vaadata ning kontraband hoiule võtta. Kohane on ka loend keelatud esemetest
10. Viited erinevatele dokumentidele, nt laagri sisekorra eeskiri, infobroshüür vmt.